

Aleg 241

Sprawozdanie

Komisji komasacyjnej z projektami ustaw 1) o komasacji i 2) o składzie Komisji krajowej dla spraw wyłączenia obcych gruntów z lasów i zaokrąglania granic leśnych.

Wysoki Sejmie!

Przedkładając w dalszym toku projektu do ustaw o komasacji i o składzie Komisji dla spraw wyłączenia obcych gruntów z lasów i zaokrąglania granic lasowych, Komisja komasacyjna zaznacza przedewszystkiem, że w obec tych dwóch projektów do ustaw ustawodawstwo krajowe jest w odmiennem położeniu, niż co do uchwalonego już przez Wys. Sejm projektu ustawy o podziale lub regulacji gruntów wspólnych.

Drugi z projektów obecnie przedłożonych, jak zresztą wskazuje jego nazwa, stanowi jedynie o tem, że Komisja krajowa dla spraw komasacji ma być zarazem Komisją dla spraw wyłączenia obcych gruntów z lasów i zaokrąglania granic leśnych. Ustawa państwowa z dnia 7. czerwca 1883, Nr. 93 dz. pr. p. dopuszcza zamiany w powyższych celach jedynie na podstawie układu zawartego pomiędzy interesowanymi. Jakkolwiek bardzo ważne względy gospodarcze przemawiałyby za tem, aby można drobne parcele położone wśród lasów wymieniać za nadbrzeżne części lasów lub inne grunta, wskutek prowokacji jednej tylko strony, Komisja ze względu na treść powołanej ustawy państwowej nie mogła zastanawiać się bliżej nad zmianami w tym kierunku.

Co się tyczy pierwszego, nierównie obszerniejszego projektu t. j. ustawy o komasacji, Komisja miała możność wprowadzenia zmian bardziej ścieśnioną, niż przy uchwalonej już ustawie o podziale i regulacji gruntów wspólnych. Z jednej strony bowiem musiała przyjąć bez zmian postanowienia ustawy państwowej z dnia 7. czerwca 1883, Nr. 92. dz. p. p. zawarte w około 40 paragrafach tej ustawy, a będące przeważnie natury prywatno-prawnej. Paragrafy wyjęte z ustawy państwowej, wskazane są przez dopisek w nawiasie przy końcu każdego paragrafu. Z drugiej strony uważała Komisja za rzecz odpowiednią te paragrafy ustawy komasacyjnej, które dotyczą przedmiotów, określonych w uchwalonej już ustawie o podziale i regulacji gruntów wspólnych, sformułować dosłownie lub prawie dosłownie tak, jak je Wysoki Sejm już uchwalił w tej ostatniej ustawie. Paragrafy te odznaczone są w projekcie Komisji w ten sposób, że przy każdym z nich zamieszczono w nawiasie paragraf odnośny ustawy o podziale i regulacji gruntów wspólnych.

Wyrażnem postanowieniem ustawy państwowej związaną była Komisja w kwestyi zasadniczej przyzwolenia ze strony uczestników na komasację. Ustawy komasacyjne niemieckie stanowią, że głosowanie właścicieli gruntów wciągniętych w obszar poddany komasacji odbywa się na wstępie do postępowania komasacyjnego i odnosi się do pytania: czy wprowadzić postępowanie komasacyjne czy nie? zaś później mogą

uczestnicy komasacyi wnosić jedynie zarzuty przeciw ułożonemu planowi przyszedłego układu gruntów i innych zarządzeniom Komisji, które to zarzuty rozstrzyga Komisja krajowa. Ustawa państwowa austriacka natomiast przepisuje w §. 28., że pominąwszy rzadki wypadek zarządzenia komasacyi z urzędu w drodze osobnej ustawy krajowej celem osuszenia lub nawodnienia znaczniejszych prze trzeni, wysłanie komisarza miejscowego dla komasacyi następuje wskutek żądania wniesionego przez przynajmniej połowę właścicieli gruntów rolnych w obszarze komasacyjnym a następnie przepisuje w §. 37., że po ułożeniu planu komasacyi i po zbadaniu planu i wniesionych przeciw niemu zarzutów przez Komisję krajową, względnie przez Komisję ministeryalną następuje dopiero decydujące głosowanie bezpośrednich uczestników komasacyi nad planem i że do przyjęcia planu potrzeba większości uczestników i tego dalszego warunku, aby czysty przychód katastralny z gruntów przeznaczonych do komasacyi a należących do tej większości wynosił najmniej dwie trzecie części czystego przychodu katastralnego wszystkich gruntów przeznaczonych w tym obszarze do komasacyi.

Powyższe postanowienie prawa austriackiego, nie mieszczące się w pierwotnym projekcie rządowym do ustawy z r. 1883 a wprowadzone dopiero przez izbę panów, utrudnia oczywiście przyjęcie do skutku komasacyi i pociąga za sobą tę niekorzyść, że w razie niepomyślnego wyniku głosowania, odbywającego się na samym końcu postępowania, cały trud i koszt może okazać się daremny. Jednakże, jak wykazała praktyka innych krajów austriackich, gdzie poszczególne komasacye zostały już dokonane lub też znajdują się w toku przepisów, ma także dodatnie strony, zwłaszcza ze stanowiska interesowanych. Mianowicie nie potrzebują interesowani decydować się stanowczo w chwili, kiedy jeszcze nie mogą wiedzieć, jak będzie wyglądał nowy układ gruntów i jakie grunta im się dostaną za grunta dotychczas posiadane, zatem chętniejsi będą do postawienia wniosku na wysłanie komisarza. Opozycja przeciw postępowaniu komasacyjnemu będzie mniejsza a liczyć można też na to, że w dalszym toku postępowania znaczna część obaw i uprzedzeń ustąpi w ścisłej i bezstronnej sprawiedliwości, jaka cechuje szczegółowe przepisy co do oszacowania i wymiaru ekwiwalentów, przypuszczając oczywiście, iż przepisy te zastosowane będą należycie i że postępowanie komisarza miejscowego będzie pełne. Owe dodatnie strony występują jeszcze w wyższym stopniu u nas, gdzie obawy i uprzedzenia ludności będą niejednokrotnie żywsze niż gdzieindziej, gdzie zatem dopiero w toku postępowania a następnie przykładami dokonanych komasacyi będzie można stopniowo je zwalczać. Zapewne, że z drugiej strony Komisja krajowa będzie musiała ściślej badać wnioski o zarządzenie postępowania, by nie sprawiać funduszom publicznym i interesowanym niepotrzebnych kosztów.

Co do szczegółowych postanowień ustawy komasacyjnej, omówionych obszernie w sprawozdaniu Wydziału krajowego, komisya zaznacza, że przerobiła projekt Wydziału krajowego bardzo znacznie pod względem stylizacji, wyłączyła niektóre paragrafy (§§. 6, 76—78 projektu Wydziału krajowego) jako należące do rozporządzenia wykonawczego i wprowadziła następujące merytoryczne zmiany:

1. Postanowienia organizacyjne zastosowała w zupełności do postanowień w tym przedmiocie zawartych w uchwalonej już przez Wys. Sejm ustawie o podziale lub regulacji gruntów wspólnych, — co tem bardziej było potrzebnem, że jedne i te same władze będą przeprowadzać postępowanie podług wspomnianej dopiero co ustawy i podług ustawy komasacyjnej.

2. Według projektu Wydziału krajowego w razie jeśli w obszarze komasacyjnym znajdują się grunta wspólnie używane, miał być przeprowadzonym podział tych gruntów w połączeniu z komasacją, o ile szczególne względy gospodarcze nie przemawiałyby za utrzymaniem wspólności lub o ile tego nie wymaga wzgląd na kulturę lasową przy wspólnych lasach. Komisya wychodząc z zasady, omówionej obszerniej w sprawozdaniu poprzedniem, że w naszych stosunkach należy z reguły dążyć do utrzymania wspólności mianowicie przy gruntach, stanowiących dobro gminne nie mogła się zadowolnić powyższem postanowieniem. Referent Komisji porozumiał się w tym przedmiocie z delegatem ministerstwa rolnictwa i wynikiem tego porozumienia stało się odmienne sformułowanie §§. 7. i 8. (w projekcie Wydziału krajowego §§. 8. i 9.) tudzież §. 65 (pierwotnie 66) projektu. Delegat ministerstwa rolnictwa starając się uczynić zadość życzeniu Komisji opartemu na ocenieniu odrębnych stosunków naszej ludności wiejskiej, zaproponował postanowienie, według którego do podziału gruntów, będących dobrem

gminnym a położonych w obrębie obszaru komasacyjnego wymaganiem będzie nadto pozwolenie Wydziału krajowego. Komisya poszła jeszcze dalej i analogicznie do uchwalonej już przez Wys. Sejm ustawy o podziale i regulacji gruntów wspólnych proponuje, aby taki podział zależał od uchwały Wys. Sejmu, jaką przepisują ustawy gminne, powziętej na wniosek Wydziału krajowego. Komisya sądzi, że ta zmiana nie narazi ustawy na odmowę sankcyi, ponieważ ani ustawie państwowej się nie sprzeciwia, ani też znacznej zwłoki w postępowaniu za sobą nie pociągnie. Uchwała Wys. Sejmu musiałaby być osiągniętą przed wdrożeniem postępowania, jak to zaznacza §. 65. i z tego względu opiewałyby warunkowo t. j. na wypadek, gdyby komisya krajowa uznała podział za potrzebny i gdyby przy głosowaniu nad planem potrzebna większość uczestników oświadczyła się za planem komasacyi przewidującym zarazem ów podział. W ten sposób wszystkie obawy dokonania przy sposobności komasacyi podziału gruntów wspólnych nieodpowiadającego stosunkom miejscowym i życzeniu ludności zostały uchylone.

3. Postanowienia rozdziału o kosztach przerobiła Komisya analogicznie do przepisów uchwalonej przez Wysoki Sejm ustawy o podziale i regulacji gruntów wspólnych i powołuje się co do uzasadnienia na swoje sprawozdanie w tym przedmiocie. Ponieważ koszty wymienione w §. 123 projektu Wydziału krajowego pod l. 1. przeniesiono na fundusz krajowy, przeto odpadła potrzeba postanowień o rozkładzie tych kosztów na trzy kategorie uczestników a przeto stał się zbytecznym §. 126 projektu Wydziału krajowego.

4. W §. 42. (dawniej 43.) zastrzeżono, że układy i ugody, które zastępca mianowany przez Wydział powiatowy dla gminy, części gminy lub zakładu gminnego, może zawierać, wymagają zatwierdzenia ze strony Wydziału powiatowego.

5. W §. 70. (dawniej 71.) przyjęto na wniosek rządu odmienny skład Wydziału uczestników, który w $\frac{1}{3}$ mają wybierać uczestnicy a po $\frac{1}{3}$ Wydział powiatowy i komisarz miejscowy z pośród uczestników. Ten sposób złożenia wydziału uczestników będzie ochroną przeciw temu, żeby w wydziale tym nie była reprezentowaną wyłącznie tylko jedna z partyi istniejących w gminie.

5. Komisya nie mogła przychylić się do wniosku z poza jej grona przedłożonego jej przez jednego z postów włościańskich, aby władzom komasacyjnym poruczonem zostało przeprowadzanie zalesień potrzebnych w obrębie obszaru komasacyjnego a to z powodu że sprawa ta określoną jest ustawą państwową z 30 czerwca 1884, Nr. 117 dz. p. p., że nie stoi w związku bezpośrednim z komasacją i że władze komasacyjne nie mają fachowej w tym względzie kompetencyi. Jednakże z uwagi na wielkie znaczenie zalesień i na sposobność stwierdzenia potrzeby zalesienia w pewnym okręgu jaką będą mieli niewątpliwie komisarze miejscowi i przydani im technicy leśni i melioracyjni, Komisya uchwaliła zaproponować Wysokiemu Sejmowi uchwalenie odpowiedniej rezolucyi.

Komisya ma przekonanie, że ustawa niniejsza — niestety zbyt późno przedłożona Wys. Sejmowi, bo w trzydzieści lat po zniesieniu wszelkich ograniczeń w dzieleniu gruntów i w 20 lat po wydaniu ustawy o urządzeniu ksiąg hipotecznych dla mniejszej własności, podczas gdy obie te zmiany ustawodawcze komasacya powinna była poprzedzić — stwarzając możność komasowania gruntów tam, gdzie stosunki miejscowe i usposobienie ludności będą sprzyjać tej operacyi, będzie z czasem prawdziwym dobrodziejstwem dla naszego kraju, dobrodziejstwem, z którego ludność zrazu tylko tu i ówdzie będzie korzystała, lecz które w miarę przykładów starannie i ogłędnie wykonanych komasacyi stopniowo coraz dalej będzie się rozszerzać.

Komisya przeto wnosi:

1. Wysoki Sejm raczy uchwalić załączone pod I. i II. ustawy;
2. następującą rezolucyę:

Sejm wzywa c. k. Rząd, aby w rozporządzeniu wykonawczem do ustawy komasacyjnej albo też w osobnem rozporządzeniu zobowiązał komisarzy miejscowych, aby skoro spostrzegą przy badaniu stosunków obszaru komasacyjnego potrzebę zalesień lub innych robót wymienionych w §. 2. ustawy z dnia 30. marca 1884 r. Nr. 117 dz. pp., donosili o tem politycznej władzy krajowej celem ewentualnego zarządzenia kroków wstępnych do podjęcia takich robót przez czynniki w myśl ustawy rzeczonyj do tego powołane.

Lwów, dnia 14. stycznia 1898.

Przewodniczący:
Onyszkiewicz.

Sprawozdawca:
Pilat.

I.

U s t a w a

z dnia . . . . o komasacyi gruntów rolnych.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam na podstawie zawartych w ustawie państwowej z dnia 7. czerwca 1883, Nr. 92. Dz. p. p. postanowień o komasacyi gruntów rolnych, co następuje.

Rozdział pierwszy.

O komasacyi w ogólności.

§. 1.

Celem skuteczniejszego zagospodarowania mogą być grunta rolne w obrębie pewnego obszaru przy współdziałale władzy poddane komasacyi a to stosownie do przepisów niniejszej ustawy i zarządzeń, które wydane będą na jej podstawie.

Grunta, które podług niniejszej ustawy były już komasowane, mogą wbrew woli posiadacza uleść ponownie komasacyi tylko wtedy, gdy to postanowionem zostanie ustawą krajową w celu odpowiedniejszego przeprowadzenia osuszenia lub nawodnienia znaczniejszych obszarów (§. 1. ustawy państwowej).

§. 2.

Za grunta rolne w rozumieniu ustępu pierwszego §. 1. należy uważać:

1. Role, łąki, pastwiska: ogrody w polu, chmielarnie i miedze, dalej drogi, przegony (drogi dla przepędu bydła) rowy, moczary i nieużytki bez różnicy, czy na tych gruntach są sadzone drzewa lub nie.

Na równi z gruntami rolnymi należy nadto w rozumieniu niniejszej ustawy uważać:

2. Odosobnione parcele leśne, zarośla, kępy, albo parcele przeznaczone do zalesienia, które bądź to położone są między gruntami wymienionymi pod 1, bądź też między nie wchodzą, wszakże o tyle, o ile trwałe użycie tych parcel na inne cele, aniżeli na kulturę leśną, jest w interesie publicznym dopuszczalnem, a wciągnięcie tychże do komasacyi może komasacyę ułatwić lub jej przynajmniej nie utrudni.

§. 3.

Grunta, które do wymienionych w §. 2. kategorii nie należą, albo też wprawdzie do nich należą, ale z powodu swego szczególnego położenia lub właściwości mają taką wartość gospodarczą, że

jej przez odstąpienie innego gruntu wynagrodzić nie można, nie mogą być włączone do komasacji wbrew woli posiadacza wyjąwszy wypadek przewidziany w ustępie drugim §. 1.

Do takich gruntów zalicza się w szczególności:

1. grunta, które z powodu swojego położenia uważane być mają za place budowlane albo za otoczenie pomników lub grobów rodzinnych;

2. ogrody w pobliżu domów, parki i zwierzyńce;

3. grunta otoczone murem na zaprawie;

4. grunta przeznaczone głównie na uprawę wina lub owoców;

5. chmielarnie, które istnieją przynajmniej trzy lata i zajmują co najmniej pół hektara zwartej powierzchni;

6. lasy, które nie podpadają pod postanowienia §. 2. 1. 2.

7. kopalnie żwiru, szutru, gliny, marglu i piasku, łomy kamienia, wapna i łupku, pokłady torfu i gipsu, o ile te kopalnie, łomy i pokłady są w użytkowaniu, przyczem czasowe zaniechanie użytkowania pozostaje bez wpływu;

8. grunta, na których znajdują się źródła mineralne, o ile tych gruntów potrzeba do odpowiedniego użytkowania źródeł, niemniej grunta, które czasowo lub stale znajdują się pod wodami stojącymi, służącymi do hodowli ryb, do celów przemysłowych albo też mającymi dla gospodarstwa domowego osobliwą wartość;

9. grunta, które jako warpiska (hałdy) lub jako place składowe albo też w inny sposób służą dla technicznego ruchu górnictwa lub innego zakładu przemysłowego, albo też dla eksploatacji nafty, wosku ziemnego i innych minerałów, których dotyczy ustawa z 17. grudnia 1884, Nr. 35. Dz. u. kr. z r. 1886.

§. 4.

Grunta, które wskutek swego położenia narażone są na szczególne uszkodzenia, albo na których ciężą takie ciężary, które znacznie utrudniają komasację, mogą być wyłączone od komasacji chociażby nawet należały do kategorii gruntów w §. 2. wyszczególnionych lub chociażby mogły być wciągnięte do komasacji na podstawie danego po myśli §. 3. zezwolenia posiadacza.

Do takich gruntów należy przedewszystkiem zaliczyć te, które w porównaniu z innymi gruntami obszaru komasacyjnego są narażone na znacznie większe niebezpieczeństwo uszkodzenia przez zasypianie, usuwanie się, odrywanie brzegów lub przez wylewy, albo na których ciężą szczególnie wysokie lub co do wartości trudno dające się oznaczyć ciężary gruntowe.

§. 5.

Obszar, na który ma się rozciągać komasacja (ustęp pierwszy §. 1.), musi się składać:

1. z całej gminy katastralnej, albo

2. z jednego lub kilku oddzielnych obszarów (niw i t. p.) należących do jednej lub kilku gmin katastralnych, które to obszary albo są odgraniczone naturalnymi lub sztucznymi granicami, jako to: gościńcami, drogami lub torami kolejowymi, lasami lub innymi gruntami niepodlegającymi komasacji w myśl §. 3., albo też przedstawiają się jako oddzielny obszar wskutek tego, iż należą do gospodarstw położonych w jednej i tej samej miejscowości.

W wypadkach pod 2. wymienionych zachodzić musi zawsze warunek, iż z takiej ograniczonej komasacji można się przecieź spodziewać wydatnych korzyści dla kultury krajowej i że przez to

nie zostanie udaremniona możliwa w przyszłości rozleglejsza komasacja, któraby przyniosła prawdopodobnie jeszcze znaczniejsze korzyści.

§. 6.

Obszar komasacyjny może być wyjątkowo rozszerzony po za granice oznaczone w §. 5. a to :

1. na grunta sąsiednie, których wciągnięcia żądają ich posiadacze, jeżeli to komasacyi nie utrudnia;

2. na sąsiednie grunta rolne (§. 2.) nawet wbrew woli posiadaczy, o ile włączenie takich gruntów požądanem jest dla uzyskania stosownego odgraniczenia gruntów przeznaczonych do wymiany albo do zaprowadzenia niezbędnych urządzeń gospodarczych (§. 9).

§. 7.

Jeżeli między gruntami, które mają stanowić przedmiot komasacyi znajdują się takie,

a) co do których istnieją wspólne prawa posiadania albo użytkowania pomiędzy byłymi zwierzchnościami (dominiami) i gminami albo dawnymi poddanymi, lub między dwiema lub więcej gminami — albo

b) które użytkowane są przez wszystkich lub niektórych członków gminy lub części gminy lub przez wspólności gospodarcze mocą uczestnictwa osobistego lub z posiadaniem gruntu połączonego, albo też które używane są kolejno przez współuprawnionych, natenczas, o ile nie mają zastosowania postanowienia §. 8., nastąpić zniesienie praw wspólnego posiadania i użytkowania tych gruntów przez podział ich mający się połączyć z komasacją, względnie przez odpowiednie uwzględnienie praw poszczególnych uczestników przy oznaczeniu ekwiwalentów mających im przypaść w skutek komasacyi.

Prawa poszczególnych uczestników należy oznaczyć podług postanowień ustawy krajowej z . . . . . o podziale wspólnych gruntów i regulacyi wspólnych praw użytkowania i zarządu.

§. 8.

Jeśli między gruntami wymienionymi w §. 7. znajdują się grunta stanowiące dobro gminne (§. 2. ust. 3. ustawy z d. . . . .) natenczas podział tych gruntów nastąpić może o tyle tylko, o ile na wniosek Wydziału krajowego przyzwolony został uchwałą sejmową.

Jeśli między gruntami wymienionymi w §. 7. znajdują się lasy, które w myśl §. 3. wciągnięto do komasacyi za zgodą posiadaczy, natenczas bez względu na to, czy te lasy są dobrem gminnym, zatem podpadają pod postanowienie poprzedniego ustępu, czy nie, podział ich nastąpić może tylko o tyle, o ile to nie przeszkodzi kulturze lasowej i odpowiedniemu zagospodarowaniu na poszczególnych częściach.

O ile w myśl poprzednich ustępów wspólność ma pozostać nadal, muszą stosunki jej być uregulowane podług ustawy krajowej z . . . . .

Co do tych w §. 7. wymienionych gruntów, których podział nie napotyka na przeszkody, może być dopuszczonem całkowite lub częściowe utrzymanie wspólności wtedy, jeżeli za tem przemawiają szczególne względy gospodarcze. I w tym wypadku jednak musi nastąpić regulacja podług powołanej ustawy.

§. 9.

Z komasacją musi być połączonem wykonanie wszystkich tych wspólnych urzędzeń, które są niezbędne w tym celu, aby grunta otrzymane w zamian miały przystęp, o ile można bez ustanowienia służebności, i ażeby przydatne były do odpowiedniego użytku gospodarczego. W szczególności należy założyć względnie przełożyć lub uregulować drogi, rowy, potoki i mosty. Osobom nie interesowanym bezpośrednio w komasacji służy prawo wniesienia zarzutów przeciw tego rodzaju zarządzeniom tylko w takim wypadku, gdyby stąd miała wyniknąć dla nich znaczna szkoda.

Bliższe postanowienia co do tych urzędzeń zawarte są w rozdziale czwartym.

§. 10.

Niepolegające na służebności wspólne pasanie bydła na gruntach włączonych do komasacji może być wykonywane po objęciu ekwiwalentów już tylko za zezwoleniem posiadaczy tychże. Postanowienie to nie odnosi się do uregulowanego w myśl §. 8. prawa pasania na wspólnych gruntach.

§. 11.

Prawa zabezpieczone na rzecz osób trzecich na gruncie przeznaczonym, do zamiany zostaną przeniesione na grunt przyznany w zamian (ekwiwalent), a to bez opłaty należności prawnych, jeżeli przy przeniesieniu nie będzie wpisana ani zmiana w osobie uprawnionego ani też zmiana w rozciągłości prawa.

Przeniesienia majątku lub nabycia praw na podstawie planu komasacyjnego wolne są od opłaty należności w przeciągu 15-letniego okresu, licząc od dnia, z którym niniejsza ustawa wejdzie w życie. (§. 4. ustawy państwowej).

§. 12.

Wszelkie podania, protokoły, łączniki, dokumenty prawne, oświadczenia, wypisy aktów, orzeczenia, ugody, uwierzytelnienia i widymaty są w postępowaniu komasacyjnem, o ile z nich nie robi się innego użytku, wolne od stempli i bezpośrednich należności. Potrzebne do tego postępowania odbitki map katastralnych będą wydawane za opłatą połowy taksy (§. 5. ustawy państwowej).

Rozdział drugi.

O władzach dla spraw komasacji.

§. 13.

Właściwemi władzami w sprawach komasacyjnych są :

- a) Zaprzysiężeni komisarze miejscowi,
- b) Komisya krajowa przy krajowej władzy politycznej,
- c) Komisya ministerjalna przy ministerstwie rolnictwa.

Gdzie w ustawie niniejszej jest mowa o władzach bez bliższego oznaczenia, rozumieć należy władze wyżej wymienione (§. 6. ustawy państwowej).

§. 14.

Od chwili ogłoszenia w urzędowej gazecie krajowej, przewidzianego w §. 69, względnie w §. 92., niniejszej ustawy, odnosi się właściwość tych władz do przeprowadzenia rozpraw i wydania orzeczeń co do wszystkich faktycznych i prawnych stosunków, które przy przeprowadzeniu komasacyi nie mogą pozostać w dotychczasowym stanie, i wyklucza od dnia powyższego ogłoszenia właściwość tych władz, do których ustawowego zakresu działania zresztą te sprawy należą.

Wyjątek stanowią spory o własność lub posiadanie gruntów włączonych do postępowania komasacyjnego, które nawet po tem ogłoszeniu należą przed sędziego zwyczajnego;

następnie sprawy, które dotyczą kolei żelaznych lub dróg publicznych lub które podpadają pod ustawy budownicze, o ileż w tego rodzaju sprawach po wszelkie potrzebne rozstrzygnięcia lub zarządzenia także po wydaniu owego ogłoszenia udawać się należy do tych władz, do których ustawowego zakresu należą (§. 7. ustawy państwowej).

§. 15.

Jeżeli spory, w sposób przewidziany w §. 14., ustęp 1, z komasacją w związku zostające, wytoczone zostały przed sędzią zwyczajnym, już przed wspomnianem tamże ogłoszeniem, ogłoszenie to nie narusza uzasadnionej w taki sposób kompetencji. Spory takie, o ile ich załatwienie nie miałyby nastąpić podług procedury cywilnej w myśl artykułu XLVII. ustawy z 1. sierpnia 1895. Nr. 112. Dz. p. p.) winny od tego czasu toczyć się w dalszym ciągu według przepisów o postępowaniu sumarycznem, chybaby miało przez to być naruszone prawo formalne, które jedna lub druga strona sporna nabyła. (§. 8. ustawy państwowej).

§. 16.

Jeżeli grunta wymienione w §. 7. włączone zostały do komasacyi, to i w tym razie władze wskazane w §. 13. są właściwemi także co do podziału tych gruntów, względnie co do uregulowania wspólnych praw użytkowania, i zarządu tych części gruntów, które mają pozostać niepodzielonemi, a to według postanowień ustawy krajowej z dnia

Właściwość tych władz odnosi się także do wszystkich kwestyi, które pozostają w związku z zaprowadzeniem urządzeń gospodarczych w §. 9. wymienionych, i z uregulowaniem ich przyszłego utrzymania tudzież do tych spraw, które w celach komasacyi wymagają orzeczenia na zasadzie prawa leśnego lub wodnego.

Przepisy prawa wodnego lub leśnego o tyle należy przy tem zastosować, o ile ustawa niniejsza lub ustawa w pierwszym ustępie powołana nie zawierają odmiennych postanowień.

§. 17.

Dochodzenie w sprawach spornych należy do komisarza miejscowego, rozstrzyganie zaś tych spraw do Komisji krajowej, z dozwoleнием odwołania się do Komisji ministerjalnej.

Komisye te mają orzekać według postanowień odnośnych ustaw, przyczem po dokładnem ocenieniu całej treści rozprawy, osądzą, czy jakie faktyczne twierdzenie uznane ma być za prawdziwe lub nie.

W uzasadnieniu swoich orzeczeń mają podać okoliczności, które na ich przekonanie wywarły wpływ decydujący, (§. 9. ustawy państwowej).

§. 18.

Komisarzy miejscowych mianuje Namiestnik po porozumieniu się z Wydziałem krajowym i z obu prezydentami wyższych sądów krajowych z pomiędzy osób ukwalifikowanych do urzędu sędziowskiego lub politycznej administracji, do prawno-administracyjnej służby przy zarządzie lasów państwowych i dóbr funduszowych, do adwokatury lub notaryatu a obznajomionych ze stosunkami rolniczymi albo też z pomiędzy teoretycznie i praktycznie wykształconych rolników lub leśników, którzy udowodnią znajomość ustaw i przepisów odnoszących się do komasacyi i w związku z nią będących.

Komisarze miejscowi, którzy już jako urzędnicy państwowi, nie złożyli przysięgi służbowej, zostaną zaprzysiężeni dla poruczonej im czynności i mają odnośnie do tej czynności prawa i obowiązki zaprzysiężonych urzędników.

Komisya krajowa przeznacza mianowanych komisarzy miejscowych do poszczególnych przeprowadzić się mających komasacyi. W trudniejszych wypadkach mogą być wyznaczeni osobni komisarze miejscowi dla prawnych i ekonomicznych spraw komasacyi; jednemu z nich poruczy się kierownictwo.

§. 19.

Komisya krajowa przy politycznej władzy krajowej składa się z Namiestnika albo jego zastępcy jako przewodniczącego, z referenta, trzech członków ze stanu sędziowskiego i z delegata Wydziału krajowego.

W wypadkach, przewidzianych w §. 22. Komisya krajowa zwiększoną zostanie o jednego członka ze stanu sędziowskiego.

Przewodniczący głosuje także, a przy równości głosów ten wniosek staje się uchwałą, do którego on się przyłącza.

§. 20.

Zastępcę przewodniczącego wyznacza Namiestnik w porozumieniu z Wydziałem krajowym i z Prezydentem sądu wyższego krajowego we Lwowie z pośród członków Wydziału krajowego, referenta zaś Namiestnik. Członków ze stanu sędziowskiego wyznacza Prezydent wyższego sądu krajowego we Lwowie. Delegata Wydziału krajowego mianuje Wydział krajowy i to nie koniecznie z pośród swego grona. W ten sam sposób będą wyznaczeni: drugi zastępca przewodniczącego, zastępca referenta, zastępca delegata Wydziału krajowego, wreszcie w odpowiedniej liczbie zastępcy członków stanu sędziowskiego.

Zastępcy przewodniczącego mają przy objęciu swoich funkcji złożyć w ręce Namiestnika przyrzeczenie w miejsce przysięgi, iż przestrzegają będą ustaw i sumiennie pełnić swoje obowiązki.

§. 21.

Skład Komisji ministerjalnej oznacza przy zachowaniu przepisów §. 22. (§. 10. ustawy państw.) Minister rolnictwa w porozumieniu z Ministrem spraw wewnętrznych i Ministrem sprawiedliwości.

§. 22.

Tak Komisya krajowa jak Komisya ministerjalna wydaje swoje orzeczenie na posiedzeniach gremialnych większością głosów. Połowa

członków tych Komisji uprawnionych do głosowania musi należeć do stanu sędziowskiego. Jeżeli jednak Komisya złożona w ten sposób ma rozstrzygać spory, które, jeżeliby nie chodziło o komasację, należałyby do sądów zwyczajnych, natenczas należy tę Komisję powiększyć o jednego członka ze stanu sędziowskiego. W kwestyach gospodarczych należy przesłuchać gospodarzy wiejskich lub techników kultury krajowej jako doradców (§. 10. ustawy państwowej).

§. 23.

W razie przekroczenia wydanych w sprawach niniejszej ustawy tymczasowych lub innych zarządzeń, mogą władze nakładać kary pieniężne do wysokości 100 zł., niemniej ustanawiać kary porządkowe do wysokości 25 zł.

Grzywny wpływają do funduszu krajowego.

§. 24.

Prawomocne orzeczenia władz wymienionych w §. 13., jakoteż zatwierdzone przez nie ugody mają moc prawną orzeczeń, względnie ugód sądowych albo o ile chodzi o sprawy z zakresu administracji politycznej orzeczeń administracyjnych a względnie ugód przed władzami administracyjnymi zawartych. Wykonanie owych orzeczeń, względnie ugód należy do władz, któreby były dla nich właściwymi, gdyby nie chodziło o komasację.

Wpisy do ksiąg publicznych, dokonywane na podstawie takich dokumentów mają być przeprowadzone bez przesłuchania osób trzecich, na rzecz których prawa rzeczowe ciężą (§. 11. ustawy państwowej).

§. 25.

Blizsze szczegóły, odnoszące się do toku czynności wzmiankowanych władz, określi się w drodze rozporządzenia.

Rozdział trzeci.

O stronach interesowanych w komasacji.

§. 26.

Każdy właściciel, którego grunta mają być włączone do komasacji (bezpośrednio interesowany), ma prawo do żądania wynagrodzenia (ekwiwalentu) z gruntów poddanych komasacji, a to stosownie do wartości swych gruntów, oznaczonej w drodze porozumienia, lub na podstawie opinii znawców. Przy tem można nieznaczne różnice, zachodzące między gruntami do zamiany przeznaczonymi a w zamian otrzymanymi wyrównać w pieniądzech, jeżeli chodzi o skuteczniejsze zagospodarowanie lub lepsze zaokrąglenie. Takie wyrównanie nie może jednak nastąpić wbrew woli interesowanego, jeżeli umniejszenie wynagrodzenia w ziemi mogłoby wpłynąć na zmianę w jego prawie wyborczem do rady gminnej lub wyższego ciała reprezentacyjnego (§. 12. ustawy państwowej).

§. 27.

Nikomiu nie można bez jego przyzwolenia przydzielić w zamian takiego gruntu, którego nie mógłby zagospodarować bez przeniesienia swego obojścia gospodarskiego lub bez istotnej zmia-

ny w całym dotychczasowym sposobie gospodarowania na głównej posiadłości.

Jeżeli przeniesienie budynków mieszkalnych lub gospodarczych jest szczególnie pożądanem ze względu na odpowiednie przeprowadzenie komasacyi, w takim razie należy tym bezpośrednio interesowanym, którzy się dobrowolnie zdecydują, na takie przeniesienie, wyznaczyć ekwiwalenta w pobliżu miejsc przeznaczonych pod budowę. Władza może postanowić ze im się udzieli pomocy w pieniądzech, w dowozie, robociznie lub budulcu. Do tej pomocy mają się wszyscy inni bezpośredni uczestnicy komasacyi przyczynić, a to, jeżeli nie zawarto innej umowy, w stosunku oznaczonym przez władzę, któryby odpowiadał korzyści, wynikającej dla nich ze zbliżenia gruntów do ich budynków gospodarczych.

§. 28.

W celu zgodnego z §. 26. oszacowania gruntów za które należy się wynagrodzenie i w celu wyszukania i wyznaczenia ekwiwalentów. należy trzymać się wskazówek zawartych w rozdziale IV. i w odnośnych rozporządzeniach.

Jako nieznaczną różnicę w rozumieniu §. 26. należy w każdym razie uważać różnicę, nie przekraczającą dwudziestej części wartości gruntu, za który przypada wynagrodzenie, a to z uwzględnieniem ubytków i przybytków wynikających z urządzeń gospodarczych (§§. 83 i 84).

§. 29.

Grunta przyznane bezpośrednio uczestnikowi jako ekwiwalent, tudzież wynagrodzenia pieniężne przyznane mu podług §. 26. wstępują co do wszystkich stosunków prawnych do trzecich osób w miejscach gruntów jego poddanych komasacyi, o ile w tej mierze ta ustawa inaczej nie postanawia.

Wyrównania pieniężne, tudzież oznaczone w pieniądzech odszkodowania za przedmioty, pominięte przy oszacowaniu a pozostawione do osobnego ocenienia, można wydać bezpośrednio interesowanym już w toku postępowania, jeżeli to nie narusza praw osób trzecich.

Jeśli poszczególne części składowe gruntów przeznaczonych do zmiany mają odmienny stan bierny, albo jeżeli poszczególne części tych gruntów są w sporze. natenczas władza ma wyznaczyć częściowe ekwiwalenta odpowiadające owym rozmaicie obciążonym lub spornym częściom i wyróżnić je w obrębie ekwiwalentu w ten sposób, że spowoduje oznaczenie tych częściowych ekwiwalentów osobnymi numerami parcel w katastrze i utworzenie dla nich osobnych wykazów hipotecznych (§. 13. ustawy państwowej).

§. 30.

Jeżeli grunt poddany komasacyi jest współwłasnością kilku osób, natenczas współwłaściciele mają razem tylko jeden głos. Za głos wszystkich współwłaścicieli uważa się to, na co zgadza się większość, obliczona podług wielkości udziałów poszczególnych współwłaścicieli. Jeżeli stosunek udziałów współwłaścicieli jest nie pewny lub sporny, należy przyjąć, że wszyscy uczestnicy mają równe prawa o ile wszyscy współwłaściciele nie przyznają jednemu lub większej liczbie z pośród siebie więcej niż równy udział, albo o ile jeden lub więcej współwłaścicieli nie zadowolą się udziałem mniejszym niż równy udział. W razie równości głosów współwła-

ścicieli, uważa się to zapatrywanie za zdanie wszystkich, które jest korzystniejsze dla komasacyi.

Jeżeli własność gruntu jest podzieloną między właściciela zwierzchniego, a właściciela użytkowego (§. 357 u. p.) głos służy jedynie właścicielowi użytkowemu.

Jeśli własność gruntu jest sporną, powołanym do głosowania jest jego posiadacz.

Jeśli posiadanie jest spornem, natenczas mają strony spór wiodące ustanowić wspólnie głosującego, albo jeśli tego nie uczyniły, ustanowi go Komisya krajowa na żądanie jednego z interesowanych lub wskutek sprawozdania komisarza miejscowego (§. 14. ustawy państwowej).

§. 31.

Interesowani pośrednio, to jest osoby trzecie, które przez komasację tylko pośrednio są w swych prawach dotknięte, jak zwierzchnik lenny, oczekiwacze, albo kuratorowie dóbr lennych, fideikomisowych lub substytucją obciążonych, wierzyciele hipoteczni lub dzierżawcy nie mogą sprzeciwieniem się przeszkodzić komasacyi. Mogą wszakże wnosić zarzuty przeciwko obliczonemu wymiarowi wynagrodzenia albo przeciw oznaczeniu wartości czy to przedmiotów wymienionych w §. 29. ustęp 2. czy też innych ulepszeń gruntowych i wkładów, jakoteż przeciw zniesieniu lub przeniesieniu służebności, o ile w tem widzą umniejszenie swych praw.

Komisarz miejscowy zawezwie pośrednio interesowanych do rozprawy komasacyjnej, jeżeli uważa to za potrzebne do wyjaśnienia stosunków lub utorowania ugody; mogą oni jednak także bez urzędowego wezwania jawić się na rozprawach komasacyjnych.

Władze mają zawsze, zwłaszcza zaś przy zatwierdzaniu planu komasacyjnego uważać na to, aby prawa pośrednio interesowanych nie zostały uszczuplone przez komasację (§. 14. ustawy państwowej).

§. 32.

Służebności gruntowe (§. 473 u. c.) bez różnicy, czy grunt panujący i służebny czy tylko jeden z nich zostanie poddany komasacyi gasną bez prawa do odszkodowania, skoro tylko staną się niepotrzebnymi dla gruntu panującego skutkiem komasacyi lub skutkiem połączonego z nią osuszenia, nawodnienia lub założenia drogi.

Służebności gruntowe, przy których ten wypadek nie zachodzi, pozostają na gruncie służebnym.

Służebności nieprawidłowe i pozorne (§. 489 p. u. c.) mogą być przeniesione z gruntu służebnego na ekwiwalent, jeżeli to jest wskazanem ze względu na zachodzące stosunki (§. 16 ust. państw.).

§. 33.

Wymowę należy przenieść zawsze na ekwiwalent, o ile interesowani nie zawarli w tej mierze innej umowy.

Jeżeli z gruntem włączonym do postępowania komasacyjnego jest połączone jakieś uprawnienie lub zobowiązanie, które uległo już uporządkowaniu w myśl ces. patentu z 5. lipca 1853 (Dz. u. p. Nr. 130) należy zawsze próbować wykupna tegoż w drodze porozumienia. Jeżeli porozumienie nie przyjdzie do skutku, należy zmiany tego ciężaru gruntowego wskazane z powodu nowego ukształtowania posiadłości gruntowej oznaczyć naprzód z uwzględnieniem tych postanowień dokumentu regulacyjnego, które w tym wypadku dadzą się zastosować, w braku zaś takich postanowień z uwzględnieniem

istniejących stosunków gospodarczych. Zmiany te nie mogą jednak przynieść szkody dla gospodarstwa na odnośnych gruntach ani pod względem wymiaru ciężaru gruntowego ani w innym kierunku.

Zresztą stosują się do ciężarów gruntowych postanowienia §. 32. (§. 17. ustawy państwowej).

§. 34.

Jeżeli na gruncie włączonym do postępowania komasacyjnego ciąży służebność osobista używania lub użytkowania (§. 478 p. u. c.) natenczas zastosować należy w odpowiedni sposób przepisy następujących paragrafów, dotyczące się stosunku dzierżawnego, chyba, że szczególna właściwość prawa używania sprzeciwia się przeniesieniu służebności, lub, że skutek takiego przeniesienia byłoby znacznie utrudnionem wykonywanie tego prawa, w których to wypadkach prawo używania ma pozostać na gruncie służebnym.

Osobista służebność mieszkania (§. 478 p. u. c.) pozostaje przy domie służebnym, o ile strony nie zawrą innej umowy (§. 18 ust. państw.).

§. 35.

Jeżeli grunt włączony do postępowania komasacyjnego jest wdzierżawiony, a w kontrakcie dzierżawy nic nie postanowiono na wypadek komasacji, natenczas dzierżawca obejmuje używanie gruntów przyznanych wdzierżawiającemu jako ekwiwalent. W miarę tego, czy wdzierżawiający zgodnie z postanowieniem §. 26 ma otrzymać czy też dać wynagrodzenie pieniężne celem wyrównania niedających się usunąć różnic wartości, powinno się zmniejszyć lub zwiększyć roczny czynsz dzierżawny o pięć od sta tego wyrównania.

To samo dotyczy także kwot, jakie wdzierżawiający ma otrzymać lub dać za przedmioty, które przy oszacowaniu samych gruntów pominięto, a pozostawiono do osobnego ocenienia.

Wdzierżawiający ma opędzić koszta komasacji jakoteż koszta stałych urządzeń potrzebnych skutkiem komasacji na gruntach składających ekwiwalent, musi zatem w szczególności urządzić drogi, rowy, pojęcia i ogrodzenia, albo jeżeli urządzenie tego wszystkiego pozostawia dzierżawcy, ma mu zwrócić poniesione na to wydatki (§. 19. ustawy państwowej).

§. 36.

Jeżeli dzierżawca nie chce nadal utrzymać stosunku dzierżawnego pod warunkami przewidzianymi w poprzednim paragrafie, może go wypowiedzieć także przed upływem czasu wyraźnie lub milcząco umówionego.

W takim jednak razie nie służy mu prawo żądania odszkodowania z powodu, że w myśl niniejszego postanowienia, kontrakt dzierżawy został rozwiązany przed czasem umówionym (§. 20 ustawy państwowej).

§. 37.

Postanowienia §§. 35 i 36 należy odpowiednio zastosować także do stosunku najmu i do stosunku określonego w §. 1103 p. u. c. (§. 21 ustawy państwowej).

§. 38.

Dzierżawca musi w wypadku przewidzianym w §. 36. wypowiedzieć dzierżawę w przeciągu dni 90 licząc od dnia, w którym

go komisarz miejscowy uwiadomił o zatwierdzeniu planu komasacyjnego przez Komisję krajową (§. 104).

Dzierżawa ustaje natenczas w braku innej umowy z końcem roku dzierżawnego, w ciągu którego kończy się ów 90-dniowy termin wypowiedzenia, albo, jeżeliby reszta trwania dzierżawy wyniosła skutkiem tego mniej niż trzy miesiące, w trzy miesiące po upływie wymienionego terminu wypowiedzenia.

Te postanowienia stosują się także do wypowiedzenia stosunku określonego w §. 1103 p. u. c.

Te same postanowienia stosują się także do najmów z tą zmianą, że termin wypowiedzenia wynosi tylko dni 30, że w miejsce roku dzierżawnego wstępuje czas, który w myśl §. 1115 u. c. należy przyjąć dla milczącego odnowienia odnośnego kontraktu najmu, a za najkrótszy czas pozostałego trwania najmu należy przyjąć jeden miesiąc.

§. 39.

Jeżeli komasacya gruntów rolnych przychodzi do skutku w połączeniu z podziałem lub regulacją, natenczas do uczestników podziału lub regulacji mają zastosowanie odnośne przepisy ustawy z dnia . . . . . Atoli w miejsce pierwszego ustępu §. 26 przytoczonej ustawy należy zastosować postanowienie §. 35. niniejszej ustawy a w miejsce §. 27. nstawy . . . . . §. 40. niniejszej ustawy.

§. 40.

Liczebnie oznaczone wierzytelności zabezpieczone hipotecznie na gruncie oznaczonym bliżej w §. 7. pozostają zabezpieczone wyłącznie na tym udziale gruntu, który podziale z powodu komasacyi zostaje przydzielonym gminie, części gminy lub gospodarczej wspólności, o ile wierzytelności takie znajdują zupełne pokrycie w pierwszych dwóch trzecich częściach wartości tego udziału gruntu oznaczonej podług dwudziestokrotnego dochodu katastralnego.

Jeżeli tak nie jest, natenczas niepokrytą pozostałość tej wierzytelności, a jeżeli żadnego udziału z podzielonego gruntu nie przyznano gminie, części gminy, lub wspólności gospodarczej, całą wierzytelność muszą spłacić natychmiast wierzycielowi wszyscy uczestnicy w stosunku do swych praw udziałowych, wziętych za podstawę podziału. Wierzyciel nie może w wypadku takim odmówić przyjęcia zapłaty, chociażby nawet wierzytelność jego nie była jeszcze płatną.

Jeżeli wierzytelność zabezpieczona hipotecznie na gruncie podzielonym, nie opiewa na kwotę oznaczoną liczebnie, władza uśilować winna nakłonić strony do zawarcia umowy mającej na celu oznaczenie takiej kwoty i podług tego, czy umowa taka przyjdzie do skutku lub nie, albo zastosować postanowienia niniejszego paragrafu, albo przekazać wierzytelność w formie hipoteki łącznej na wszelkie wynagrodzenia z gruntu podzielonego przyznane.

Do wierzytelności hipotecznie zabezpieczonych na rzecz zakładów, które stosownie do swoich statutów uprawnione są do udzielenia pożyczek, tylko pod warunkiem większego bezpieczeństwa, postanowienia powyższe stosować należy tylko o tyle, o ileby to nie uszczuplało większego bezpieczeństwa, statutami tychże zakładów przepisanej (§. 6. ustawy państwowej).

§. 41.

Stan prawny wytworzony w toku postępowania komasacyjnego czy to skutkiem rozstrzygnięcia lub zarządzenia władzy, czy też skutkiem deklaracji interesowanych, zeznanej przed władzą w celu przeprowadzenia komasacji, obowiązuje przy wszelkiej zmianie posiadania także i następców prawnych nawet wtedy, jeśli posiadanie to na podstawie licytacji sądowej nabyli.

§. 42.

Oświadczenia złożone i ugody zawarte przed władzą w toku postępowania komasacyjnego nie wymagają ani przyzwolenia pośrednio interesowanych ani zatwierdzenia władz administracyjnych.

Zamiast zatwierdzenia władzy opiekuńczej potrzebne jest zatwierdzenie Komisji krajowej (§. 24. ustawy państwowej).

Jeżeli w postępowaniu komasacyjnym uczestniczą bezpośrednio gminy nie mające własnego statutu, części lub zakłady takich gmin jako właściciele gruntów wciągniętych w komasację lub ze względu na grunta oznaczone w §. 7. natenczas po wdrożeniu postępowania (§ 68.) ma Wydział powiatowy ustanowić zastępcę dla takiej gminy, części gminy lub zakładu gminnego. Zastępca upoważniony jest do zawierania w imieniu gminy, części gminy lub zakładu gminnego układów lub ugód, w których one mają mieć udział, jednakże z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez Wydział powiatowy.

§. 43.

Złożone przed władzą w toku postępowania komasacyjnego oświadczenia pisemne lub protokolarne mogą być tylko wówczas odwołane jeżeli według uznania Komisji krajowej odwołanie to nie spowoduje przeszkody w pracach podziałowych i regulacyjnych ze względu na stan, w jakim się one w danej chwili znajdują.

§. 44.

Wskutek postępowania komasacyjnego, o tyle tylko zmienia się lub wstrzymuje dotychczasowe wykonywanie praw, o ile władza w celu stosownego przejścia do nowego ukształtowania posiadania gruntowego, wydała w tym kierunku tymczasowe zarządzenia.

Po za tem trwa dotychczasowe wykonanie prawa bez zmiany i postępowanie komasacyjne nie wstrzymuje egzekucji na mocy tytułów egzekucyjnych wymienionych w §. 1. ustawy z 27. maja 1896 n. 79. dpp. ani też egzekucji dla zabezpieczenia.

Rozdział czwarty.

Postępowanie w sprawach komasacyjnych.

A. Postanowienia ogólne.

§. 45.

Wezwania do potrzebnych w toku postępowania urzędowych rozpraw z poszczególnymi interesowanymi lub grupami tychże mają zawierać:

1. przynajmniej ogólne oznaczenie przedmiotu rozprawy;
2. oznaczenie dokładne miejsca i czasu rozprawy;

3. oznaczenie miejsca, gdzie, i czasu, w którym akta, odnoszące się do rozprawy, plany, wnioski i t. d. są wyłożone do przejrzenia;

4. ewentualne zagrożenie kar pieniężnych na tych, którzy ani przy rozprawie osobiście lub przez pełnomocnika się nie jawią, ani pisemnego oświadczenia przed rozprawą, lub też w toku tejże nie wniosą.

§. 46.

We wszystkich wypadkach, w których pisemne wezwanie, lub inne zawiadomienie jest koniecznem albo też według uznania komisarza miejscowego okazuje się potrzebnem, ma je tenże wydać i postarać się o doręczenie go jak najmniejszym kosztem, albo bezpośrednio przez posłańców albo przez pocztę lub też za pośrednictwem innych władz.

Do każdego doręczenia lub wezwania, wyjąwszy okólnika przez adresata podpisać się mającego, ma być dołączony dowód lub arkusz doręczenia wypełniony z wyjątkiem daty i podpisu.

Ci interesowani, którzy nie mieszkają w okręgu tego sądu powiatowego, w obrębie którego komasacja się odbywa, muszą na wezwanie komisarza miejscowego ustanowić do odbioru doręczeń pełnomocnika, w granicach tegoż okręgu, w przeciwnym bowiem razie ustanowi go sam komisarz miejscowy.

§. 47.

Do rozpraw mają wezwani jawić się osobiście, albo przez pełnomocników, dostarczyć żądanych wyjaśnień i przedłożyć potrzebne dokumenta.

Rozprawy mają być z reguły ustnie przeprowadzone z dopuszczeniem prawnych i fachowych doradców.

§. 48.

Jeżeli strona jawi się po rozpoczęciu rozprawy, ma być dopuszczoną do dalszej rozprawy.

W wypadkach, w których dalszy ciąg rozprawy nie odbywa się bezpośrednio po dniu do rozprawy wyznaczonym, lecz nowy termin się wyznacza do dalszego prowadzenia rozprawy, strona nieobecna przy poprzedniej rozprawie musi być zawiadomiona o tym dalszym terminie i otrzymać wezwanie do tej nowej rozprawy.

Jeżeli strona jawi się w skutek tego wezwania, ma być przesłuchaną także co do spraw, podczas jej nieobecności przeprowadzonych, musi jednak ponosić ewentualne koszta swoją nieobecnością spowodowane.

§. 49.

Zastępstwo przy rozprawach sprawują:

1. za małoletnich, kurandów i krydataryuszów: ojcowie, opiekunowie, kuratorowie i zarządcy mas konkursowych,
2. za korporacje duchowne (kongregacje i zakony) przełożony konwentu i jego zastępca;
3. za majątek kościelny: przełożony kościoła — za uposażenia (beneficya) kościelne — użytkowcy;
4. za fundacje kościelne: tychże zwyczajny zarządca;
5. za gminy, części gmin i gminne zakłady oznaczone w §. 42 ust. 3. zastępca ustanowiony dla nich przez wydział powiatowy;

6. za kraj i gminy w wypadkach nieobjętych punktem 5. tego paragrafu, za świeckie osoby prawne, korporacje, stowarzyszenia i związki, te osoby, które według istniejących ustawowych albo statutowych przepisów powołane są do zastępowania ich na zewnątrz;

7. dobra państwowe i fundusze, oraz fundacje pozostające pod zarządem państwa zastępuje przełożony tej władzy, której w kraju przysłuży zwierzchni nadzór nad niemi.

Także i te osoby do zastępowania przy rozprawach uprawnione, mogą się zastąpić przez pełnomocników, jeżeli jednak same przy komasacyi dotyczącej ich prywatnego majątku są interesowane, mają je zastąpić ich zastępcy, tych ostatnich zaś ich pełnomocnicy

§. 50.

Jeżeli ten, którego praw komasacya dotyczy, nie może być wyśledzonym, albo jeżeli miejsce pobytu takiego interesowanego nie jest wiadomem, a on nie pozostawił pełnomocnika, w takim razie komisarz miejscowy postara się u sądu o zamianowanie dlań kuratora w myśl §. 276. u. c.

§. 51.

Interesowani mający wspólny interes mogą do rozpraw dotyczących tychże wspólnych interesów wyznaczyć wspólnych pełnomocników. Komisarz miejscowy ma jednak prawo, w wypadkach, w których to dla zawarowania praw, lub dla dobra rozprawy uzna za stosowne, wezwać mocodawców samych do osobistego jawienia się.

Do odbioru doręczeń muszą jednak strony we wspólnym interesie działające na wezwanie komisarza miejscowego wymienić wspólnego pełnomocnika, w przeciwnym razie ustanowi go komisarz miejscowy.

§. 52.

Pełnomocnicy muszą wykazać się pisemnem pełnomocnictwem swego mocodawcy. Tylko mąż uważany będzie nawet i bez pełnomocnictwa za pełnomocnika, wyjąwszy, jeżeli nie żyje z żoną, albo sam nie jest własnowolny, lub gdyby to domniemane umocowanie wyrażnie zostało odwołanem przed komisarzem miejscowym.

Pełnomocnictwa mogą być także udzielane protokolarnie przed komisarzem miejscowym lub przed sądem. Pełnomocnictwa muszą opiewać na przeprowadzenie w ogólności komasacyi w myśl tej ustawy, albo też w szczególności pewnej komasacyi, muszą zawierać upoważnienie do składania prawomocnych oświadczeń, zawierania ugód, wyboru sędziów polubownych i zrzekania się, bez wynagrodzenia swoich praw, a nie mogą zawierać żadnych ograniczeń lub zastrzeżeń co do zatwierdzenia ze strony mocodawcy, w przeciwnym bowiem razie nie zostanie pełnomocnik za takiego uznany ani do rozprawy dopuszczonym.

§. 53.

Do wizyi lokalnych ma komisarz miejscowy zaważać znawców, a w razie potrzeby także i strony.

Znawcom należy dla ich informacji zezwolić na przegłądnięcie dotyczących aktów rozprawy i dokumentów dowodowych, mogą oni także przed komisarzem miejscowym postawić wniosek na uzupełnienie sprawy przez dostarczenie brakujących jeszcze dowodów lub przez przesłuchanie świadków, lub stron samych.

Strony obecne przy przesłuchaniu znawców uprawnione są, celem gruntownego ocenięcia sprawy — wnosić postawienie pytań i są obowiązane udzielić rzeczoznawcom żądanych wyjaśnień i wskazówek.

§. 54.

Z przeprowadzonych rozpraw, dochodzeń i zawartych ugód, będą spisane i stronom odczytane protokoły, które wolno stronom przejrzeć. Protokoły muszą być podpisane przez prowadzącego rozprawę lub dochodzenie i przez strony, a w razie, gdyby do spisania ich użyty był osobny protokolant, także i przez tegoż. Jeżeli strona nie umie się podpisać, natenczas imię i nazwisko jej położy na protokole protokolant, a w braku tegoż prowadzący rozprawę. Odmówienie podpisu, jak i powód odmowy uwidocznią się w protokole. Odmowa ta nie czyni rozprawy nieważną, jeżeli przy spisywaniu protokołu stosowano się do istniejących przepisów.

Ugody, dotyczące szczególnego interesu osoby odmawiającej podpisu — mają być uznane jako nie zawarte.

Z wyjątkiem wypadku powyższego co do ugód, wydalenie się strony przed zakończeniem protokołu nie czyni protokołu nieważnym.

§. 55.

W sprawach, które w myśl 2go ust. §. 14. należą do zwyczajnego sędziego, ale przed niego jeszcze nie zostały wytoczone, ma komisarz miejscowy obowiązek starać się o doprowadzenie ugody do skutku.

§. 56.

Komisarz miejscowy rozstrzyga w pierwszej instancji we wszystkich sprawach, dla których władze komasacyjne są właściwymi a które nie są zastrzeżone wyraźnie orzecznictwu władz wyższych bądź jako sprawy sporne w myśl §. 17., bądź wskutek innych postanowień ustawy.

Jeżeli po przeprowadzonej rozprawie przedmiot dokładnie został wyjaśniony, mogą być rozstrzygnięcia komisarza miejscowego obecnym stronom interesowanym zaraz przy rozprawie ustnie ogłoszone, co w protokole stwierdzić należy. Na żądanie należy w ciągu dni trzech po ogłoszeniu rozstrzygnięcia doręczyć pisemne orzeczenie wraz z powodami. Stronom nieobecnym przy rozprawie ma komisarz miejscowy w każdym razie wydać orzeczenie na piśmie.

§. 57.

Przeciw rozstrzygnięciom komisarza miejscowego można wnieść odwołanie do Komisji krajowej, która rozstrzyga ostatecznie.

Przeciw orzeczeniom wydanym przez Komisję krajową w I. instancji, służy prawo odwołania się do Komisji ministeryalnej.

Odwołania muszą być wniesione w terminie oznaczonym wyraźnie w orzeczeniu pierwszej instancji na ręce komisarza miejscowego pisemnie albo do protokołu.

Termin ten wynosi 14 dni, wyjąwszy wypadki, w których ustawa inaczej postanawia.

Odwołania przeciw orzeczeniom, które Komisya krajowa w sporach między stronami wydała jako władza pierwszej instancji, mają być wniesione w dwóch egzemplarzach, z których jeden doręcza się stronie przeciwnej dla ewentualnego wniesienia obrony w terminie czternastodniowym.

§. 58.

Odwołania przeciw takim zarządzeniom lub orzeczeniom komisarza miejscowego lub Komisji krajowej, których natychmiastowe wykonanie koniecznem jest dla prawidłowego toku komasacyi i według zachodzących w poszczególnym wypadku okoliczności, bez narażenia strony interesowanej na szkodę może mieć miejsce — nie mają mocy wstrzymującej. Jednakże stan rzeczy stworzony zaczęciem zarządzeniem lub orzeczeniem, może być dodatkowo sprostowany, jeżeli się to koniecznem okaże wskutek wyższego rozstrzygnięcia.

§. 59.

Władze uprawnione są każdego czasu, jeżeli prawdziwość lub dokładność opinii znawców wydaje się im wątpliwą, powodować wydanie opinii przez innych znawców, lub też zarządzić jakiegokolwiek inne dochodzenie mające na celu uzupełnienie lub sprostowanie dochodzenia.

§. 60.

Wniosek o przywrócenie do poprzedniego stanu ma być z reguły połączony z odwołaniem.

Jest on dopuszczalnym tylko w tych wypadkach, w których dopuszczalnym jest także wniosek w postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych.

Co do dopuszczalności, orzeka w pierwszej instancji komisya krajowa.

§. 61.

Jeżeli Komisya krajowa lub ministeryalna wskutek odwołania, lub z mocy urzędowego nadzoru spostrzeże, że przy instruwaniu sprawy zaszyły istotne braki, że pominięte zostały widocznie ważne okoliczności, lub że ustawa została naruszoną w taki sposób, iż to może mieć wpływ na wynik całej komasacyi, albo iż przez to poszczególni interesowani zostali w swych prawach pokrzywdzeni — natenczas zarządzi nową rozprawę lub dochodzenie i może poruczyć przeprowadzenie ich nawet innemu komisarzowi miejscowemu.

§. 62.

Do tych zarządzeń i orzeczeń, które tylko na wypadek ostatecznego zatwierdzenia planu komasacyjnego (§. 103) mają być przeprowadzone, powinny władze dodać wyraźnie odpowiednie zastrzeżenie.

Przytem mają władze trzymać się zasady, iż przeprowadzone dochodzenia należy o ile możności także na wypadek niezatwierdzenia planu komasacyjnego, wyzyskać w interesie publicznym i w interesie stron, zwłaszcza przez usunięcie sporów. Takie zatem orzeczenia, które nie przesądzają bezwarunkowo o zatwierdzeniu planu komasacyjnego, należy wydawać bez przytoczonego zastrzeżenia z mocą prawną, oznaczoną w §. 25.

Powyższe postanowienia nie mają zastosowania, jeżeli chodzi o komasacyę, którą zarządzi osobna ustawa krajowa w celu stosownego przeprowadzenia nawodnienia lub osuszenia większych przestrzeni, przy której zatem w myśl §§. 96. i 103. zatwierdzenie planu komasacyjnego przez władzę nie jest zależne od ostatecznej decyzji bezpośrednich uczestników.

§. 63.

Jeżeli komasacya gruntów rolnych przychodzi do skutku w połączeniu z podziałem lub regulacją, to w takim razie przeprowadzając podział lub regulację wśród postępowania komasacyjnego, stosuje się odpowiednio ogólne postanowienia §§. 45—62 niniejszej ustawy z następującymi zmianami.

1. Co do zastępstwa uczestników i zastępstwa realności, z której posiadaniem łączy się udział w wspólnych gruntach, prawo użytkowania i zarządu w myśl ustawy . . . . . albo jakieś rozszczenie w myśl §. 23. wymienionej ustawy, ma zastosowanie ostatni ustęp § 36. względnie §. 38. ustawy . . . . .

2. Postanowienie §. 55. niniejszej ustawy o tyle nie ma zastosowania, że władze w myśl ustępu 1. §. 10. ustawy . . . . . powołane są także do przeprowadzenia rozpraw i orzekania o sporach między współnikami co do posiadania lub własności poszczególnych części wspólnych gruntów.

B. Przygotowanie i ułożenie planu komasacyjnego.

§. 64.

Prace przygotowawcze do komasacyi jako też plan komasacyjny mogą być dokonane pod kierownictwem komisarza miejscowego (§§. 65. do 89. niniejszej ustawy), lub bez tego kierownictwa przez jednego lub kilku właścicieli gruntów, które mają być komasowane. (§§. 90. do 92. niniejszej ustawy).

Plan komasacyjny musi zawierać oszacowanie gruntów i praw, które ma się uwzględnić przy zamianie lub wyrównaniu, oznaczenie gruntów mających być danymi i przyznanymi w zamian i wskazanie tych wspólnych urządzeń, które uznano za konieczne dla użytkowania gruntu przyznanego w zamian (ekwiwalentu). (§. 27. ustawy państwowej).

Postanowień natury publiczno-prawnej nie wolno wciągać do planu komasacyjnego, chyba, że dotyczą takich stosunków kultury krajowej, które mają być uporządkowane z powodu komasacyi, względnie z powodu połączonego z nią podziału lub regulacyi. Nie wolno przeto takich postanowień wydawać i wciągać do planu, które się odnoszą do opieki nad ubogimi, kwaterunku i innych tego rodzaju ciężarów publicznych.

§. 65.

Jeżeli przynajmniej połowa właścicieli gruntów rolnych, należących do obszaru komasacyjnego (§§. 1. i 5.) zażąda komisarza miejscowego celem komasacyi tych gruntów, również, jeżeli ustawa krajowa zarządzi komasację celem należytego wykonania nawodnienia lub osuszenia większych przestrzeni, wówczas Komisya krajowa ma wyznaczyć komisarza miejscowego do przedsięwzięcia prac przygotowawczych i do ułożenia planu komasacyjnego (§. 28. ustawy państwowej).

Jeżeli jednak między gruntami, które mają być wciągnięte do komasacyi znajdują się grunta, będące dobrem gminnym, których podział według uchwały sejmowej (§. 7.) nie może nastąpić lub tylko częściowo może mieć miejsce i jeżeli przy badaniu wniosku na wdrożenie komasacyi (§. 66.) okaże się, że za obszar mający pozostać wspólnym nie można wyszukać odpowiedniego ekwiwalentu

w innym położeniu, zaś przyznanie ekwiwalentu w tem samym położeniu uczyni niepodobnem ułożenie planu komasacyjnego korzystnego pod względem gospodarczym, natenczas Komisya krajowa winna odmówić wdrożenia postępowania komasacyjnego.

§. 66.

Bliższe szczegóły co do formy i przeprowadzenia dochodzenia w przedmiocie żądania wymienionego w poprzednim paragrafie, co do zastosowania postanowień §. 4. już w tem stadium postępowania, jakoteż co do dochodzeń władzy w celu zbadania samego wniosku, określone będą w drodze rozporządzenia.

§. 67.

Jeżeli się okaże, że prowokację wniosła mniej niż połowa właścicieli gruntów rolnych, należących do obszaru komasacyjnego, natenczas obowiązuje ona tych, którzy ją wnieśli, jeszcze przez dwa lata, licząc od dnia wniesienia, a to na wypadek, gdyby w ciągu tego czasu przez przystąpienie innych potrzebna połowa została osiągnięta.

§. 68.

Dzień, w którym ma się rozpocząć działalność urzędowa komisarza miejscowego, należy publicznie ogłosić w urzędowej gazecie krajowej, następnie jednak także w gminach tego okręgu, na który się jego działalność urzędowa ma rozciągać, z tą uwagą, że od tego dnia poczynszy nabywają mocy obowiązującej postanowienia niniejszej ustawy co do właściwości władz, następnie co do bezpośrednich i pośrednich uczestników, jakoteż co do składanych przez nich oświadczeń lub zawieranych ugód, w końcu co do obowiązku następców prawnych, uznania stanu prawnego stworzonego w celu przeprowadzenia komasacji (§. 49. ustawy państwowej).

O dniu, w którym ma się rozpocząć działalność urzędowa komisarza miejscowego, należy zawiadomić także Wydział krajowy i Wydział powiatowy.

§. 69.

Komisarz miejscowy kieruje dochodzeniami i rozprawą. Jest on odpowiedzialnym za prawidłowe przeprowadzenie postępowania. Obok komisarza miejscowego współdziałają przy komasacji w miarę postanowień tej ustawy i odnośnych rozporządzeń:

1. wydział uczestników;
2. personal techniczny, potrzebny do prac geometrycznych (§. 73.) i

3. potrzebne ponadto pomocnicze siły techniczne i znawcy. Jeżeli w postępowaniu komasacyjnem uczestniczą bezpośrednio gmina, część gminy lub zakład gminny jako właściciele gruntów, wciągniętych do komasacji lub ze względu na grunta oznaczone w §. 7., natenczas Wydział krajowy ma wysłać do tej komasacji swego delegata. Komisarz miejscowy ma wzywać tego delegata do wszystkich tych rozpraw, które mają wpływ na oznaczenie i uwzględnienie praw i interesów gminy, części gminy lub zakładu gminnego.

Delegatowi temu służy także prawo stawiania przed komisarzem miejscowym wniosków na przeprowadzenie takich dochodzeń, rozpraw lub wydanie zarządzeń, które ze względu na zawarowanie interesów gminy, części gminy, lub zakładu gminnego uzna za ko-

nieczne lub pożądane. Delegat ów nie może jednak wskutek nieprzychylenia się komisarza miejscowego do jego żądań wnosić odwołania, lecz ma w tym względzie zwrócić się do Wydziału krajowego, któremu wolno przedstawić odnośną sprawę Komisji krajowej w celu wydania takich zarządzeń, jakie Komisya ta z mocy służącego jej nadzoru z urzędu (§. 61.) uzna za stosowne.

§. 70.

Wydział uczestników ma się składać według uznania komisarza miejscowego w miarę mniejszej lub większej liczby uczestników z sześciu do piętnastu członków. Jedną trzecią część członków wydziału wybierają uczestnicy bezpośredni z pośród siebie względną większością głosów, zaś po jednej trzeciej części powołują z grona uczestników bezpośrednich Wydział powiatowy i komisarz miejscowy w ten sposób, żeby w wydziale była reprezentowaną mniejsza, średnia i większa własność ziemska.

Przeciwno postanowieniu komisarza miejscowego co do liczby członków wydziału i przeciwno powołaniu do wydziału, którego dokonał on sam lub wydział powiatowy, zażalenie nie jest dopuszczalnym.

§. 71.

Oprócz oznaczonej przez komisarza liczby członków wydziału, należą doń jeszcze przełożeni tych obszarów dworskich i naczelnicy tych gmin, w których okręgu leżą grunta, mające uledek komasacyi. Komisarz miejscowy ma ich wezwać do wstąpienia do wydziału.

§ 72.

Wydział uczestników jest ciałem doradczem przy boku komisarza miejscowego we wszystkich tych kwestyach, które dotyczą komasacyi w ogólności i łączących się z nią wspólnych urządzeń gospodarczych. — W szczególności ma być wydział uczestników — pominąwszy postanowienia §§. 75. i 79. pytany o to, jaki zachować sposób postępowania w granicach dotyczących przepisów przy ustaleniu stosunku wartości, dalej o ogólne zasady przy projektowaniu wspólnych urządzeń i przy układaniu projektu podziału, następnie o termin odpowiedni do wykonania planu, a zwłaszcza do oddawania w posiadanie ekwiwalentów, następnie o sposób zaprowadzenia wspólnych urządzeń, nakoniec o prowizoryczne zarządzenia, jakie wypadnie wydać w ciągu postępowania.

Natomiast pytania, w których chodzi bezpośrednio o zbadanie i ustalenie praw poszczególnych uczestników, albo o ich zaspokojenie i wogóle o interesa prywatne, nie mają być przedmiotem rozpraw wydziału.

Wydział zwołuje w miarę potrzeby komisarz miejscowy, któremu też służy przewodnictwo w wydziale. Do obrad wydziału należy powoływać także geometrę (§. 73.) Innych ludzi fachowych (§. 74.) współdziałających przy komasacyi, powołuje się tylko wtedy, gdy chodzi o sprawy należące do ich zawodu.

Członkowie, należący na podstawie §. 70. i 71. do wydziału, pełnią połączone z tem czynności jako funkcję honorową bez prawa do wynagrodzenia.

§. 73.

Personal techniczny potrzebny do prac geometrycznych, ustanowi Wydział krajowy na koszt kraju i odda go do dyspozycji przewodniczącego Komisji krajowej.

Blizsze szczegóły co do urządzenia służby technicznej i co do sposobu opędzania odnośnych kosztów określi rozporządzenie, które Namiestnik wyda na podstawie porozumienia z Wydziałem krajowym.

§. 74.

Osoby fachowe, potrzebne do innych prac technicznych, jak przedewszystkiem techników melioracyjnych i leśnych, dozorców melioracyjnych, jakoteż znawców do szacowania i ludzi do wskazywania granic powołuje komisarz miejscowy z grona osób w swym zawodzie doświadczonych, względnie z biegiem granic dokładnie obznajomionych, a to z wyjątkiem nagłych wypadków, po wysłuchaniu uczestników. Komisarz miejscowy ma ich zaprzysiądz na sumienne wykonywanie poruczonych im czynności, jeżeli nie są stałymi znawcami sądowymi.

§. 75.

Przy rozpoczęciu prac wstępnych należy na polecenie komisarza miejscowego obejść granice obszaru komasacyjnego w towarzystwie osób znających dokładnie granice i gdzie tego zajdzie potrzeba, dokładniej odznaczyć. Do tej czynności należy zaważać sąsiednich właścicieli gruntów, a jeżeli granice obszaru są zarazem granicami gminy, lub obszaru dworskiego, także i zastępców gminy sąsiedniej lub obszaru dworskiego a w każdym razie członków wydziału uczestników. Z tej czynności należy spisać protokół i jeżeli przy tej sposobności wyjdą na jaw spory o własność lub o posiadanie, zostaną zastosowane postanowienia §. 55. tej ustawy a względnie postanowienia ustawy krajowej . . . .

§. 76.

Ustalenie wartości gruntów do komasacji włączonych może nastąpić w myśl §. 26. albo jednomyślnie, albo na podstawie opinii znawców. W pierwszym wypadku wymaga zgoda potwierdzenia komisarza miejscowego, w drugim wypadku dokonywa tenże oszacowania na powyżej wyrażonej podstawie. W każdym razie ma on w myśl ogólnego przepisu ustępu trzeciego §. 31. zwrócić uwagę na to, aby prawa pośrednio interesowanych w niczem uszczuplone nie zostały.

Znawcy mają przy oddaniu swej opinii co do bonitacji t. j. oszacowania według pewnych klas szacunkowych postępować w następujący sposób :

1. ustanowić szemat bonitacyjny t. j. szemat istniejących w okręgu komasacyjnym stopni wydajności gruntowej;
2. rozklasyfikować t. j. oznaczyć i miejscowo odgraniczyć te części obszaru, które mają być zaliczone do jednej i tej samej klasy, względnie do poszczególnych klas szematu bonitacyjnego;
3. taryfować t. j. obliczyć czysty przychód każdej poszczególniej klasy szematu bonitacyjnego.

§. 77.

Przy bonitacji trzeba na to uważać, aby każdy grunt, względnie każda część gruntu oszacowana była w stosunku do takiego przychodu, jaki grunt ten ze względu na swą istotną, albo skutkiem trwałych wkładów uzyskaną jakość, na swoje położenie i stan, w jakim się w chwili oszacowania znajduje, może przynieść każdemu

posiadaczowi w danej miejscowości przy należytem i stosunkom miejscowym odpowiadającym zagospodarowaniu. Grunta nie będące dotychczas w kulturze i przeznaczone do wykorczowania kawałki gruntów lasowych, które nadają się do przemiany w grunta uprawne, szacuje się według ich przyszłej wartości jako grunt w kulturze będący i zalicza się do odpowiedniej klasy.

§. 78.

Następujące stosunki i przedmioty nie mają być uwzględnione przy oszacowaniu gruntu :

1. przemijający, niezwykle wysoki albo z zaniedbania wynikły niski stan kultury i nawożenia ;
2. niedostateczne wyzyskanie ostatniego znawożenia i kosztów uprawy wyłożonych w celu przysporzenia peryodycznie powtarzających się przychodów ;
3. plantacje, znajdujące się na gruncie, mające przysporzyć szczególny przychód n. p. drzewa owocowe, plantacje łożyny i t. p.
4. drzewostany, przeznaczone na ścięcie bez różnicy, czy się nadają już do ścięcia lub nie ;
5. poszczególne urządzenia gospodarcze znajdujące się na gruncie, a dające się łatwo bez znacznego zmniejszenia wartości gruntu oddzielić n. p. płoty.

Uwzględnienie tych stosunków i przedmiotów nastąpi według §. 89.

§. 79.

Uczestnikom komasacyi należy wyłożyć do przejrzania przez 14 dni w odpowiednim miejscu leżącym w obrębie obszaru komasacyjnego :

1. ocenę gruntów, na którą zgodzi się komisarz miejscowy na podstawie opinii znawców uzyskanej drogą bonitacyi, — względnie uzyskany tym sposobem plan bonitacyjny dla obszaru komasacyjnego.

2. rejestr posiadania zawierający wszystkie poszczególne grunta. Przy każdym gruncie należy podać: właściciela, nazwę niwy, obszar całego gruntu i obszar części tegoż należących do odrębnego rodzaju gleby i oddzielnej klasy dobroci.

Czas wyłożenia należy co najmniej na trzy dni przedtem ogłosić w gminach obszaru komasacyjnego. Równocześnie należy każdemu bezpośredniemu uczestnikowi doręczyć dotyczący go wyciąg z rejestru stanu posiadania z odwołaniem się na postanowienie §. 80.

§. 80.

Przeciwko datom odnoszącym się do ocenienia całego gruntu lub części jego gruntu a wynikającym z planu bonitacyjnego i rejestru stanu posiadania, mogą uczestnicy komasacyi wnosić uwagi u komisarza miejscowego. W razie ustnego zgłoszenia należy spisać protokół. Komisarz miejscowy jest obowiązany sprawdzić, czy te uwagi są uzasadnione i utrzymywać w ewidencji braki, jakie przy tej sposobności wykażą się istotnie w planie bonitacyjnym, celem sprostowania ich w dalszem postępowaniu.

Postępowanie w toku instancyi i rozstrzyganie co do tych uwag nie ma miejsca w tem stadyum; stronom służy prawo wniesienia swych zażaleń, przy sposobności oznaczonej w §. 94. O tem prawie należy je pouczyć.

Przeciwko innym datom rejestru stanu posiadania, a w szczególności przeciwko zawartym w nim wymiarom powierzchni, mogą interesowani w komasacyi wnosić zarzuty, u komisarza miejscowego zarówno odnośnie do własnych, jak i do cudzych gruntów. Co do tych zarzutów należy przeprowadzić z stronami interesowanymi rozprawę, a jeżeli w kwestyi spornej, władza komasacyjna jest właściwą, nastąpi rozstrzygnięcie w toku instancyi.

Czas do wnoszenia uwag i zarzutów kończy się ośm dni po upływie terminu do wyłożenia planu bonitacyjnego i rejestru stanu posiadania, dla tych zaś uczestników, którym ma się doręczyć wyciągi z rejestru stanu posiadania, w żadnym razie nie przed upływem dni 14, licząc od doręczenia.

§. 81.

Po ostatecznem ustaleniu rejestru stanu posiadania ma komisarz miejscowy przystąpić do wyznaczenia odpowiednich ekwiwalentów, do oznaczenia potrzebnych gospodarczych urządzeń i wyrównań w pieniądzech i ma zarządzić ułożenie potrzebnych do tego obliczeń i planów.

Rozporządzenie wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym określi, w jakich wypadkach i pod jakimi bliższymi warunkami krajowe biuro melioracyjne ma współdziałać w projektowaniu owych urządzeń, a w szczególności przy zaopiniowaniu dotyczących projektów.

Jeżeli z komasacją łączy się podział gruntu, należącego do kategorii wymienionych w §. 7. natenczas należy również uwzględnić odpowiednio przy wspomnianych obliczeniach i planach oznaczone w ustawie krajowej z dnia . . . . prawa bezpośrednich uczestników. Ekwiwalenta, które w wykonaniu postanowień §§. 32. do 34. pozostaną obciążone służebnościami lub ciężarami gruntowymi, a mają być przydzielone innemu posiadaczowi, następnie ekwiwalenta, na których ma pozostać zabezpieczona jakaś wierzytelność w myśl §. 40., należy podobnie jak ekwiwalenta wspomniane w §. 87 wstawić w obliczenie jednak z uwzględnieniem zmniejszonej wartości, jaka wyniknie z takiego obciążenia.

§. 82.

Jeżeli powierzchnia dróg, rowów albo innych urządzeń, które odpadną wskutek komasacyi jest większą, niżeli powierzchnia, jakiej potrzeba na wspólne urządzenia, wymienione w §. 9, natenczas nadwyżkę — w braku innej umowy — należy rozdzielić między bezpośrednich uczestników komasacyi według średniego stosunku powierzchni i wartości tej posiadłości gruntowej, z którą uczestniczą w komasacyi, albo też uwzględnić to przy wyznaczaniu im wynagrodzenia. W razie, gdyby był niedobór, należy go w tym samym stosunku ściągnąć od bezpośrednich uczestników a ich wynagrodzenie odpowiednio zmniejszyć.

Jeżeli tego rodzaju wspólne urządzenia okażą się potrzebne — dopiero dodatkowo w takim stadyum postępowania, w którym takie obliczenie zbywających lub brakujących powierzchni gruntowych mogłoby przyjść do skutku tylko za pomocą długotrwałej lub kosztownej zmiany przygotowawczych prac komasacyjnych, w takim razie potrzebny grunt mają odstąpić odnośni uczestnicy bezpośrednio za całkowitem odszkodowaniem pieniężnem, które w braku umowy oznaczy władza.

§. 83.

Do urzędzeń, które podwyższają gospodarczy użytek z niektórych tylko gruntów przyznanych, jako wynagrodzenie, mają być zastosowane przepisy pierwszego ustępu §. 82. z tem ograniczeniem, że potrzebna ilość gruntu będzie dostarczoną na rachunek tychże wynagrodzeń, o ile już przy obliczeniu tych wynagrodzeń nie uwzględniono tego, że zaprowadzenie owych urzędzeń nastąpi kosztem wszystkich uczestników.

§. 84.

Uczestnicy komasacyi, których posiadłość gruntowa wskutek urzędzeń gospodarczych, połączonych z komasacją, nie odniesie żadnej korzyści lub korzyść nieznaczną, nie stojącą z żadnym stosunku do wymiaru podanego w pierwszym wstępie §. 82. winni być uwolnieni od udziału w dostarczeniu gruntu, potrzebnego na takie urzędzenia albo całkiem albo w części odpowiadającej istotnym stosunkom.

§. 85.

W braku odmiennego układu albo specjalnego prawnego zobowiązania, mają uczestnicy ponosić kosztą zaprowadzenia urzędzeń gospodarczych włącznie z odszkodowaniami należącemi się w gotówce w myśl drugiego ustępu §. 82. z tytułu dostarczenia gruntu pod urzędzenia gospodarcze lub z jakiegokolwiek innego tytułu i to w takim stosunku, w jakim w myśl §§. 82 - 84 uczestniczą w nadwyżce względnie w pokryciu brakującej części gruntu.

§. 86.

Według tych samych zasad, które przy zakładaniu wspólnych urzędzeń obowiązują, ma się uregulować także obowiązek utrzymania tych urzędzeń.

O ile się to tyczy utrzymania budowli wodnych mogą być odnośni uczestnicy zmuszeni na podstawie orzeczenia władzy do zawiązania spółki wodnej w myśl przepisu §. 45. ustawy wodnej z 14. marca 1875 Nr. 30 dz. n. kr. a to bez osobnej w tym celu ustawy krajowej.

§. 87.

Jeżeli odpowiednie użytkowanie gruntu przyznanego jako ekwiwalent nie jest możebnem bez ustanowienia służebności na innej do komasacyi wciągniętej parceli gruntowej, winno się stosunek tej służebności ściśle określić i uwzględnić okoliczność tę przy oszacowaniu odnośnego gruntu.

Gdyby jednak dokonane oszacowanie się cofnąć nie dało bez długotrwałych lub kosztownych zmian w dotychczasowych pracach będzie odpowiednie odszkodowanie w braku porozumienia oznaczone urzędownie.

§. 88.

Przy oznaczeniu poszczególnych ekwiwalentów w ziemi winno się o tyle uwzględnić życzenia bezpośrednich uczestników o ile to się stać może bez naruszenia przepisów ustawy lub uszkodzenia takich publicznych interesów, które można zaspokoić za pomocą komasacyi.

Jeżeli z komasacją łączy się podział wspólnego gruntu, oznaczonego w §. 7, a ten podział dotyczy bezpośrednio gminy, części gminy lub zakładu gminnego, wówczas należy mieć na uwadze o ile i w jakim położeniu one potrzebują gruntu na cele publiczne, a to w myśl ustawy krajowej z dnia . . . . .

§. 89.

Za to, co w myśl §. 78. l. 1. i 2. pominięto przy oszacowaniu poszczególnych gruntów winno być dane wynagrodzenie w pieniądzech, jeżeli między posiadaczem tych gruntów a tym, któremu one mają być przyznane jako ekwiwalent, nie został zawarty układ odmienny.

Plantacye wymienione w §. 78. l. 3. musi na żądanie dotychczasowego posiadacza przyjąć ten, komu odnośny grunt przyznano za zapłatą oszacowanej wartości.

To samo odnosi się do wspomnianych w §. 78. l. 4., nierębnych drzewostanów, podział kiedy drzewostany przydatne do ścięcia według wyboru dotychczasowego posiadacza, ma albo on sam w oznaczonym terminie wyrąbać, albo też ma je przyjąć do uiszczenia kwoty szacunkowej ten, co odnośny grunt otrzyma jako ekwiwalent. W razie zastrzeżonego wyrębu należy się temu, kto otrzymał ten grunt jako ekwiwalent odpowiednie odszkodowanie za utracony na razie zwyczajny przychód z odnośnej powierzchni.

Wymienione w §. 78. pod l. 5. urządzenia mogą być wedle wyboru tego, komu grunt przyznano, albo pozostawione przy gruncie za uiszczeniem kwoty szacunkowej albo też w oznaczonym terminie usunięte przez poprzedniego posiadacza gruntu.

§. 90.

Jeżeli jeden lub więcej właścicieli gruntów, przeznaczonych przez nich do komasacji, chcą sami przedsięwziąć prace przygotowawcze, jakoteż ułożenie planu komasacyjnego bez kierownictwa komisarza miejscowego, wówczas mogą jeszcze przed rozpoczęciem prac przygotowawczych postarać się o orzeczenie władzy w tym kierunku, czy rozmiary zamierzonej komasacji odpowiadają postanowieniom §§. 1. i 5.

Jeżeli stosownie do okoliczności można mieć uzasadnioną nadzieję że taka komasacja przyjdzie do skutku, natenczas władza może na prośbę przedsiębiorców upoważnić ich na czas odpowiedni do przeprowadzenia potrzebnych dochodzeń i pomiarów w całym okręgu komasacyjnym pod warunkiem że w razie wyrządzenia szkody winni ją wynagrodzić.

O tym obowiązku orzeka w razie sporu sędzia zwyczajny (§. 31. ustawy państwowej).

§. 91.

Plan komasacyjny ułożony przez jednego lub kilku właścicieli gruntów, przeznaczonych do komasacji, ma być wyłożony przez dni 14 w gminach należących do obszaru komasacyjnego, aby go mogli przejrzeć wszyscy uczestnicy bezpośredni, z których każdego z osobna o tem zawiadomić należy. Skoro większość tych uczestników podpisem swoim da tymczasowe zezwolenie, należy plan przedłożyć Komisji krajowej i przedstawić stosunki w których mogą być interesowane także inne osoby z powodu zmian w jakiejś służebności lub w ciężarze gruntowym lub z powodu zamierzonego urządzenia gos-

podarczego. Zarazem należy donieść, czy te stosunki uporządkowano zgodnym sposobem lub też zastrzeżono orzeczeniu władzy (§. 32. ustawy państwowej).

§. 92.

Jeżeli plan komasacyjny nie odpowiada postanowieniom §. 64., albo jeżeli nie może służyć za podstawę do dalszych dochodzeń z powodu innych ważnych braków, do których należy zaliczyć mianowicie niedostateczne uchylenie rozrzucenia gruntów, ma Komisya krajowa polecić uczestnikom, aby przedłożyli poprawiony plan, trzymając się zawsze przepisów §. 91.

We wszystkich innych wypadkach ma Komisya krajowa wyznaczyć do takiej komasacyi komisarza miejscowego, ogłosić publicznie w sposób przepisany §. 68 dzień, od którego zaczyna się jego działalność urzędowa, a następnie z wykluczeniem odwołania do Komisji ministerjalnej orzec na podstawie dochodzeń, dokonanych przez komisarza na miejscu, czy należy natychmiast przystąpić do wyłożenia planu komasacyjnego według podanych poniżej przepisów, czy też przed tem jeszcze uzupełnić dochodzenie ze względu na orzeczenia zastrzeżone przy końcu §. 91, zaś w razie potrzeby i w innych kierunkach (§. 33. ustawy państwowej).

§. 93.

Bliższe przepisy do powyższych postanowień dotyczące się urządzenia służby technicznej, przygotowania i ułożenia planu komasacyjnego, skali map i planów, urządzenia robót geodetycznych, dopuszczalnych różnic pomiarowych i rachunkowych, postępowania, którego się trzymać należy przy bonitacyi i obliczeniach, wydzielenia poszczególnych gruntów na to, aby je w swoim czasie sprzedać w celu pokrycia lub pomniejszenia kosztów komasacyi, okoliczności uwzględnić się mających przy projektowaniu wspólnych urządzeń gospodarczych, co do formularzy i t. d. mają być wydane w porozumieniu z Wydziałem krajowym w drodze rozporządzeń.

C) Wyłożenie i wytyczenie planu komasacyjnego i powzięcie o nim uchwały ostatecznej.

§. 94.

Plan komasacyi, bez względu na to, czy ułożony został pod kierownictwem komisarza miejscowego, czy też bez niego przez jednego lub kilku właścicieli gruntów, przeznaczonych do komasacyi, należy wyłożyć w gminach obszaru komasacyjnego, do publicznego przejrzania przez wszystkich interesowanych przed dni 30. Komisarz miejscowy ma go na gruncie wytyczyć i na żądanie interesowanych objaśnić.

Miejsce i czas wyłożenia, jakoteż wytyczenie planu komasacyjnego, należy zapowiedzieć edyktem, który ma być ogłoszony w urzędowej gazecie krajowej i równocześnie we wszystkich gminach okręgu komasacyjnego z wezwaniem zarówno bezpośrednich jak pośrednich interesowanych, ażeby swoje zarzuty co do planu w przeciągu 45 dni, licząc od pierwszego dnia wyłożenia go w gminie, zgłosili do komisarza miejscowego, albo pisemnie, albo ustnie do protokołu (§. 34. ustawy państwowej).

§. 95.

O zarzutach wniesionych wskutek tego wezwania, orzeka Komisya krajowa, a w drodze odwołania Komisya ministeryalna.

Termin odwołania wynosi 14. dni i zaczyna się z dniem, następującym bezpośrednio po dniu doręczenia orzeczenia Komisji krajowej (§. 30. ustawy państwowej).

§. 96.

Jeżeli w terminie edyktałnym, oznaczonym w §. 91., nie wniesiono żadnych zarzutów przeciw planowi komasacyjnemu, albo jeżeli podniesionych przeciw niemu zarzutów nie uwzględniła Komisya krajowa, względnie Komisya ministeryalna, należy się postarać o to, aby uczestnicy bezpośredni powzięli ostateczną uchwałę co do planu komasacyjnego. Jeżeli natomiast wskutek podniesionych zarzutów zarządzono zmiany w planie komasacyjnym, wówczas komisarz miejscowy ma poprzednio ten plan przerobić odpowiednio do wydanych orzeczeń Komisji krajowej i ministeryalnej, następnie wytyczyć go ponownie na gruncie, jeżeli Komisya krajowa uzna to za potrzebne dla uwidocznienia tych zmian, a w końcu ma się postarać o ostateczną uchwałę bezpośrednich uczestników (§. 97).

Ostateczna uchwała bezpośrednich uczestników co do planu komasacyjnego odpada, jeżeli ustawą krajową zarządzono komasację w celu skutecznego przeprowadzenia nawodnienia lub osuszenia większych obszarów (§. 36 ustawy państwowej).

§. 97.

Ostateczna uchwała co do planu komasacyjnego zapada pod przewodnictwem komisarza miejscowego przez głosowanie bezpośrednich uczestników.

Plan komasacyjny uważa się wtedy za przyjęty, gdy większość bezpośrednich uczestników komasacji nań się zgodziła, a czysty przychód katastralny z gruntów przeznaczonych do komasacji, należących do tej większości wynosi najmniej dwie trzecie części czystego przychodu katastralnego wszystkich gruntów, przeznaczonych w tym obszarze do komasacji (§. 37. ustawy państwowej).

§. 98.

Do głosowania ma komisarz miejscowy przygotować spis bezpośrednich uczestników komasacji i podać w nim czysty dochód katastralny ich gruntów, włączonych do komasacji, oraz dodać dwie rubryki: „Za planem komasacyjnym“ i „Przeciw planowi komasacyjnemu“.

O terminie wyznaczonym do głosowania, który ma wynosić najmniej ośm godzin, należy zawiadomić wszystkich uczestników bezpośrednich z osobna, a prócz tego należy ogłosić odpowiednie obwieszczenie w gminach okręgu komasacyjnego przynajmniej na trzy dni przed terminem głosowania.

Każdy bezpośredni uczestnik może w ciągu oznaczonego terminu oddać swój głos za planem komasacyjnym lub przeciw niemu. Oddawać głos może uczestnik bezpośredni tylko sam osobiście lub przez osoby umocowane w myśl §. 52., a dzieje się to w ten sposób, że odnośna osoba w obecności komisji kierującej głosowaniem wpisuje sama lub w razie nieumiejętności pisania poleci wpisać swoje nazwisko w rubrykę rejestru za planem komasacyjnym lub przeciw niemu. Ograniczające, warunkowe lub inne uwagi nie są dopuszczalne przy tem wpisywaniu i będą uważane tak, jakby ich nie

dodano. Komisya do głosowania składa się z komisarza miejscowego jako przewodniczącego i dwóch przez niego powołanych bezpośrednich uczestników komasacyi.

§. 99.

Jeżeli co do gruntów wspólnych, wciągniętych w komasację a nie podlegających podziałowi podług §. 7., współwłaściciele mają mieć razem jeden głos w myśl §. 30, i jeżeli można przewidzieć, iż rozprawa z tymi współwłaścicielami celem oznaczenia i oddania tego głosu mogłaby wstrzymać lub utrudnić przebieg głosowania w zwyczajnym terminie §. 98, natenczas należy odnośnie do tych gruntów rozpisać osobne terminy, odpowiedni czas trwające. Na tych terminach należy spisać protokolarnie głosy, oddane za te grunta przez współwłaścicieli i rezultat ostateczny wynikający z nich podług §. 30. Rezultat ten wpisze komisarz miejscowy do rejestru głosowania powołując się na protokół.

§. 100.

Jeśli wspólne grunta mają być z powodu komasacyi podzielone w myśl postanowienia §. 7., z mocy ustawy, naówczas należy wszystkich tych, których udziały w tych wspólnych gruntach mają być zastąpione ekwiwalentami, wpisać z urzędu wraz z czystym przychodem katastralnym z tych wspólnych gruntów w rubrykę głosujących za planem komasacyjnym. Ci, którzy nadto z powodu innych własnych gruntów uczestniczą bezpośrednio w komasacyi, mają co do tych ostatnich gruntów zastrzeżone prawo głosowania według §. 98., względnie §. 99., niezawisłe i odrębnie od wymienionego wyżej wpisu.

§. 101.

Kto mimo przepisanej ustawą zawiadomienia o terminie głosowania nie odda swego głosu w tym terminie w formie przepisanej, ma być po ukończeniu terminu wezwanym przez komisarza miejscowego, ażeby w przeciągu trzech dni, licząc od dnia, następującego po dniu doręczenia wezwania, oddał swój głos na piśmie. Wezwanie to ma mieć wyraźny dodatek, że ponowne wstrzymanie się od oddania głosu lub przysłanie nieokreślonego lub warunkowego oświadczenia będzie uważane za zgodzenie się na plan komasacyjny.

Tych, którzy po takim wezwaniu nie głosują, lub złożą oświadczenie nieokreślone albo warunkowe, należy wpisać w rubrykę głosujących za planem komasacyjnym, a przytem dodać uwagę, zawierającą powołanie się na niniejsze postanowienie.

§. 102.

Wynikający z głosowania stosunek głosów ma komisarz miejscowy natychmiast po ukończeniu głosowania publicznie ogłosić w gminach, należących do okręgu komasacyjnego i wezwać tych uprawnionych do głosowania, którzy uważają się za pokrzywdzonych postępowaniem, jakiego się trzymano przy głosowaniu, lub obliczeniem głosów, ażeby w ciągu dni czternastu, licząc od dnia tego ogłoszenia, zgłosili u komisarza miejscowego pisemnie, albo podali ustnie do protokołu swoje zażalenia.

Po upływie tego czasu przedkłada komisarz miejscowy komisji krajowej plan komasacyjny, protokół głosowania i wniesione zażalenia (§. 38. ustawy państwowej).

§. 103.

Komisya krajowa orzeka o tych zażaleniach bez odwołania a następnie, decyduje o komasacyi zatwierdzając plan komusacyjny, albo odmawiając zatwierdzenia.

Jeżeli przy głosowaniu nad planem komasacyjnym okazała się większość wymagana w §. 97. wówczas zatwierdza go Komisya krajowa, oświadcza że mniejszość bezpośrednich uczestników musi się na tej podstawie zgodzić na komasacyę i udziela komisarzowi miejscowemu potrzebnych wskazówek do przeprowadzenia tego planu.

Jeżeli przy głosowaniu nie było takiej większości, wtedy Komisya krajowa nie zatwierdza planu komasacyjnego i zamyka postępowanie komasacyjne z zastrzeżeniem wydania dodatkowego orzeczenia o kosztach.

Jeżeli ustawą krajową zarządono komasacyę w celu skutecznego nawodnienia lub osuszenia większych przestrzeni w takim razie Komisya krajowa ma prawo zadecydować o komasacyi zaraz po rozstrzygnięciu zarzutów, podniesionych w ciągu terminu edyktalnego (§. 94.) przeciwko planowi komasacyjnemu.

Przeciwko planowi komasacyjnemu zatwierdzonemu przez Komisję krajową, nie można ani wnosić odwołania, ani żądać przywrócenia do poprzedniego stanu. (§. 39. ustawy państwowej).

§. 104.

Orzeczenie Komisji krajowej wydane w myśl §. 103., a zawierające potwierdzenie lub niepotwierdzenie planu komasacyjnego jako też zarządzenia Komisji krajowej, odnoszące się do wykonania zatwierdzonego planu ma komisarz miejscowy ogłosić w gminach okręgu komasacyjnego, oraz doręczyć je każdemu bezpośredniemu uczestnikowi i każdemu komu służy prawo wypowiedzenia według §. 38.

§. 105.

Jeżeli wartość gruntu, przeznaczonego do komasacyi albo wartość przedmiotu pozostawionego do osobnej oceny uległa przed oddaniem nowemu właścicielowi zmniejszeniu choćby skutkiem przypadkowego wydarzenia, może nowy właściciel w ciągu 60 dni po wykonaniu odnośnej części planu komasacyjnego żądać od dawnego właściciela dodatkowego wyrównania wartości. Takie wyrównanie ma nastąpić w ziemi, jeżeli zmniejszenie wartości dotyczy gruntu i jeżeli to jest możliwe bez znacznego naruszenia nowego układu posiadłości we wszystkich innych przypadkach w pieniądzech.

Jeżeli przy wykonaniu komasacyi wkraść się błąd pomiarowy lub rachunkowy, może uczestnik ponoszący stąd szkodę, w ciągu roku po wykonaniu odnośnej części planu komasacyjnego, zażądać odszkodowania w pieniądzech od tego, komu ów błąd wyszedł na korzyść. Jeżeli jednak ten błąd dotyczył ziemi — może żądać odszkodowania w ziemi, o ile to jest możliwem bez znacznego naruszenia nowego układu posiadłości.

Ten, komu wskutek niewykonania zarządzeń, jakie władza wydała w celu przejścia z istniejących stosunków do nowego ukształtowania posiadłości gruntowej zmniejszyły się pożytki z gruntów przyznanych mu jako ekwiwalent, może w ciągu dni 60. po wykonaniu odnośnej części planu komasacyjnego zażądać od dawnego właściciela tych gruntów odszkodowania w pieniądzech (§. 40. ustawy państwowej).

§. 106.

Jeżeli stosunki posiadłości gruntowej, wzięte za podstawę planu komasacyjnego, w czasie między zatwierdzeniem a wykonaniem planu, zmieniły się wskutek siły wyższej (np. zmiana biegu wód, trwałe spustoszenia przez wodę, usunięcie się ziemi i t. p.) tak znacznie, że przewidziane w §. 105. wyrównanie wartości nie może złemu zaradzić, Komisya krajowa może na żądanie jednego z bezpośrednich uczestników uchylić plan komasacyjny całkowicie lub częściowo i o ileby według okoliczności komasacja była jeszcze możliwą i pożądaną, zarządzić ponownie prace przygotowawcze i ułożenie nowego planu komasacyjnego. Przeciw takiemu zarządzeniu ma każdy bezpośredni uczestnik prawo wnieść odwołanie do Komisji ministerjalnej w przeciągu dni 14 licząc od dnia doręczenia takiego zarządzenia. (§. 41. ustawy państwowej).

§. 107.

Co do nowych stosunków urządzenia niw i stosunków prawnych, wynikających z planu komasacyjnego, nie mniej co do tych stosunków, które dotyczą założenia, użytkowania i utrzymania połączonych z komasacją urządzeń gospodarczych, o ile plan komasacyjny sam przez się nie wystarcza do dokładnego wyjaśnienia stanu rzeczy, winien komisarz miejscowy sporządzić osobny dokument i w toku instancyi przeprowadzić odnośne rozprawy.

Dokument ten może być rozdzielony na dwie części i to w taki sposób, że w głównym dokumencie uwidoczniiony będzie nowy stan posiadania, inne zaś tego stanu posiadania bezpośrednio nie dotyczące punkta będą zamieszczone w dodatkowym dokumencie.

§. 108.

Jeżeli przy wykonaniu planu komasacyjnego okaże się, że ze względu na nowe odgraniczenie parcel i posiadłości, powstałych przy komasacji, byłoby pożądanem przedsięwziąć zmianę w granicach gminy winien komisarz miejscowy spowodować w tym kierunku dochodzenie stosownie do obowiązujących ustaw i przepisów.

§. 109.

W celu sprostowania księgi gruntowej i utrzymania ewidencji katastru podatku gruntowego należy doręczyć wyższemu Sądowi krajowemu i krajowej władzy skarbowej po jednej kopii planu geometrycznego (sytuacyjnego) stanowiącego podstawę zatwierdzonego planu komasacji, tudzież po jednym odpisie innych potrzebnych dowodów.

§. 110.

Zamknięcie postępowania komasacyjnego ma Komisya krajowa ogłosić publicznie w sposób przewidziany w §. 68.

Od dnia tego ogłoszenia ustaje właściwość władz komasacyjnych tak, że one odtąd są właściwymi tylko jeszcze dla orzeczeń o roszczeniach, przewidzianych w §. 105. (§. 32 ustawy państwowej).

§. 111.

Bliższe przepisy do powyższych postanowień o wyłożeniu i wytyczeniu planu komasacyjnego, o ostatecznej uchwale o nim,

o jego wykonaniu i o sporządzeniu dokumentu, o którym mowa w §. 107. będą wydane w drodze rozporządzenia.

§. 112.

Jeżeli komasacya gruntów rolnych następuje w połączeniu z podziałem albo regulacją, natenczas w celu ustalenia stosunków, które dotyczą gruntów wspólnych a mają być uwzględnione przy wykonaniu planu komasacyjnego, należy postąpić według postanowień §§. 60—66 ustęp 1—3, 67—76, ustęp 1—3, 77—79, 87, 88, i 96. ustawy z dnia . . . . . a zresztą według postanowień niniejszej ustawy.

Atoli w takim wypadku przy układaniu rejestru praw udziałowych przepisaniem w §. 76. ustawy z dnia . . . . . nie ma miejsca oszacowanie wspólnych gruntów, przeciwnie ma ono w myśl §. 79. niniejszej ustawy stanowić część składową planu bonitacyjnego, który się układa dla obszaru komasacyjnego. Również nie mogą być stosowane postanowienia §§. 66. ustęp 4. i 76. ustęp 4. ustawy z dnia . . . . .

§. 113.

Jeżeli z powodu komasacyi gruntów rolnych ma przyjść do skutku regulacja praw użytkowania lub zarządu wspólnych gruntów, natenczas celem przygotowania, ułożenia i wykonania planu regulacyjnego należy postąpić według postanowień §§. 60—66. al. 1—3, §§. 70—76. alinea 1—3, §§. 77—106. ustawy z dnia . . . . .

Rozdział piąty.

Koszta komasacyi.

§ 114.

Wynagrodzenie komisarza miejscowego, wydatki na jego podróże i na kancelaryę ponosi skarb państwa (§. 43. ustawy państwowej).

§. 115.

Co do dalszych kosztów obowiązują postanowienia następnych paragrafów niniejszej ustawy także wtedy, gdy komasacya gruntów rolnych odbywa się w połączeniu z podziałem lub regulacją (§. 112) lub gdy przy sposobności komasacyi następuje regulacja. W tych wypadkach kwoty potrzebne na odszkodowania, oznaczone w drugim ustępie §. 21. ustawy z dnia . . . . . należy wliczyć do kwot wymienionych w §. 119. l. 3. niniejszej ustawy.

§. 116.

Fundusz krajowy ponosić będzie :

1. Koszta wysłania delegata Wydziału krajowego w myśl §. 69.
2. Wynagrodzenia, koszta podróży i koszta biurowe personelu technicznego potrzebnego do prac geometrycznych (§. 73.) tudzież koszta zakupna potrzebnych map;
3. Wynagrodzenia i koszta podróży potrzebnych ewentualnie techników melioracyjnych i leśnych, oraz dozorców melioracyjnych;

4. Ewentualne wynagrodzenia za inne prace lub materiały użyte dla ogólnych celów komasacyi.

Koszta wymienione pod 2 - 4 będzie ponosić fundusz krajowy przez lat 15, licząc od wejścia w życie tej ustawy.

§. 117.

Lokalności potrzebne w siedzibie urzędowej komisarza miejscowego dla prac komisarza miejscowego i tych, którzy w myśl §. 69. mają z nim współdziałać, winny być dostarczone, utrzymywane i opalane na rachunek tych, którzy bezpośrednio są interesowani w komasacyach jednocześnie przeprowadzanych.

Lokalności potrzebnych ewentualnie dla prac powyższych funkcyjaryuszów poza siedzibą urzędową komisarza miejscowego dostarczą bezpłatnie w ten sam sposób bezpośrednio interesowani odpowiedniego obszaru komasacyjnego. Ci bezpośrednio interesowani obowiązani są także dostarczyć pomocników do prac geometrycznych, rekwizytów potrzebnych a łatwych do sporządzenia jako to: kołków do pomiarów, tyk sygnałowych i t. p.

Jeżeli miejsce pracy w obrębie obszaru komasacyjnego, w którym mają przeprowadzić czynność urzędową komisarz miejscowy lub osoby przy nim współdziałające w myśl §. 69. oddalonym jest od biura albo od miejsca pomieszczenia wspomnianych funkcyjaryuszów niemniej niż o 3 a nie więcej niż o 15 kilometrów, mają bezpośrednio interesowani dostarczyć bezpłatnie podwód celem przewiezienia owych osób do tego miejsca i odwiezienia ich napowrót do biura, względnie do miejsca zamieszkania. Obowiązek ten nie odnosi się do członków wydziału uczestników.

W razie niedopełnienia w uależytych czasie i sposobie obowiązków określonych w tym paragrafie, komisarz miejscowy ma prawo postarać się o to, czego nie dostarczono a wynikię ztąd koszta pokryć w myśl §. 119.

§. 118.

Dyety i koszta podróży znawców potrzebnych do szacowania oraz wynagrodzenia ludzi użytych do wskazywania granic ponoszą również bezpośrednio interesowani w danym obszarze komasacyjnym, a to w stosunku do wartości udziałów, z jakimi uczestniczyli w komasacyi.

§. 119.

Z funduszu krajowego asygnowany będzie komisarzowi miejscowemu fundusz podręczny do wyrachowania się, ustanowiony w miarę przypuszczalnego zapotrzebowania, z którego komisarz pokrywać będzie zaliczkowo: 1) koszta wynikłe z zastosowania końcowego ustępu §. 117. 2) koszta określone w §. 118. 3) kwoty potrzebne na wypłatę wynagrodzeń w gotówce, które mają być uiszczone przez poszczególnych bezpośrednio interesowanych (§§. 27, 90, 100). Kwoty wymienione pod 3) zaliczone będą przez komisarzu miejscowego wtedy jedynie, jeśli tego zażąda obowiązany do ponoszenia tych kwot.

§. 120.

Co do ostatecznego ponoszenia kosztów, względnie co do obowiązku zwrotu kwot zaliczonych w myśl §. 119. z funduszu podręcznego komisarza rozstrzyga, na podstawie przepisów tego rozdziału

w pierwszej instancji komisarz miejscowy, a w drugiej i ostatniej instancji komisya krajowa (§. 57.). Wyjątek stanowią wypadki, w których kwestya tychże kosztów ma być rozstrzygnięta w myśl ostatniego ustępu §. 121. razem z główną sprawą, w tym bowiem razie tok instancji w sprawie głównej stosuje się także i do kosztów.

§. 121.

Koszta niewymienione w poprzednich ustępach a w szczególności:

1. koszta powstałe dla interesowanych wskutek osobistego ich udziału w rozprawach, lub z powodu wysłania pełnomocnika i utracone wskutek tego korzyści;

2. koszta porady prawnej lub fachowej, poniesienie przez poszczególnych uczestników;

3. koszta wyłożone na odpisy protokołów rozpraw lub innych aktów i kopii planów żądanych przez strony;

4. koszta rozpraw, które ze względu na prawidłowy tok komasacji były zbędne i które tylko dla osobistych korzyści uczestników przez tychże wywołane zostały;

5. koszta rozpraw spowodowanych z winy interesowanych zwłaszcza w wypadku §. 48. albo przez podniesienie lekkomyślnych rozszezeń lub podobnych zarzutów;

6. Koszta odznaczenia granic znakami granicznymi, koszta ewentualnych odszkodowań pieniężnych za gospodarce urzędzenia bądź wspólne bądź takie, których przeznaczeniem jest podnieść użyteczność tylko niektórych ekwiwalentów (§§. 9, 86), jakoteż wynagrodzenia pieniężne w razie przeniesienia budynków (§. 27.) mają ponosić odnośni uczestnicy względnie ci, którzy koszta te zawinili, sami i bezpośrednio, to jest bez zaliczki z funduszu oznaczonego w §. 119. Co do kosztów i odszkodowań za wspólne gospodarce urzędzenia i co do wynagrodzeń w razie przeniesienia budynków może Wydział krajowy w miarę funduszków przez Sejm na ten cel przyzwolonych udzielać pożyczek lub zapomóg (subwencji) w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie.

O tem czy w pewnej sprawie zachodzi wypadek przewidziany pod l. 4. albo 5. i o ile przegrywający sprawę winien jest zwrócić koszta użycia doradców prawnych i fachowych, spowodowane własnym zawinieniem, należy orzec w toku rozprawy razem ze sprawą główną.

§. 122.

Ci, którzy w myśl poprzednich postanowień mają ostatecznie ponieść koszta zaliczone przez komisarza miejscowego, są w razie niewykonania planu komasacyjnego obowiązani zwrócić te zaliczki w ciągu dni 30 po doręczeniu odpowiedniego nakazu płatniczego.

Jeżeli plan komasacyjny zostanie wykonany w takim razie te zaliczki, o ile się ich nie pokryje z przewidzianej planem komasacyjnym sprzedaży przeznaczonych w tym celu gruntów, uważa się tylko za pożyczkę udzieloną z funduszu krajowego na zapłacenie przypadającej części kosztów komasacji, jakoteż na zapłacenie pieniężnego wyrównania, które ma być uiszczonem. Pożyczka ta, podobnie jak pożyczka udzielona z funduszu krajowego na pokrycie kosztów i odszkodowań za wspólne urządzenie gospodarce i wynagrodzeń w razie przeniesienia budynków ma być zwróconą funduszowi krajowemu w pięciu równych ratach rocznych, z odsetkami cztery od sta rocznie, a to od czasu, w którym uznano postępowanie komasacyjne za ukończone (§. 110.), albo od chwili ewentualnie późniejszej, w której udzieloną została zaliczka.

Wydział krajowy może rozłożyć spłatę na większą ilość lat

§. 123.

O ile takich pożyczek według potwierdzenia władz użyto na cel oznaczony, ciężą wierzytelności z pożyczki na ekwiwalentach, przyznanych dłużnikowi i mają być zaspokojone bezpośrednio po podatkach i opłatach rządowych przed wierzytelnościami hipotecznymi, jeżeli jednak te grunta są obciążone zobowiązaniami na rzecz spółek wodnych w myśl §. 23. ustawy państwowej z 30. maja 1869, (Dz. u. p. Nr. 93.) bezpośrednio po tychże.

Takie same pierwszeństwo służy procentom od owych wierzytelności, zalegającym nie dłużej jak trzy lata. Wierzytelności te należy uwidocznić w księgach gruntowych (§. 44. ustawy państwowej)

§. 124.

Koszta komasacyi, względnie płatne procenta i raty pożyczek udzielonych w tym celu z funduszu krajowego, mają być ściągane w drodze egzekucyi politycznej. Zresztą bliższe przepisy do powyższych postanowień o kosztach komasacyi, wydane zostaną w drodze rozporządzenia.

Rozdział szósty.

Postanowienia końcowe.

§. 125.

Termin, od którego niniejsza ustawa ma wejść w życie, oznaczają po ułożeniu odnośnych rozporządzeń, Ministrowie powołani do wykonania tej ustawy w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Termin ten będzie ogłoszony w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

§. 126.

Szczegółowe postanowienia potrzebne na wypadek komasacyi, zarządzonej ustawą krajową w celu odpowiedniego przeprowadzenia nawodnienia lub osuszenia większych przestrzeni, co do odgraniczenia obszaru komasacyjnego i gruntów przeznaczonych do komasacyi, określi w każdym poszczególnym wypadku osobna ustawa krajowa w granicach ustawy państwowej z 7. czerwca 1883. (Dz. u. p. Nr. 92.)

§. 127.

Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa, spraw wewnętrznych, sprawiedliwości i skarbu.

---

4. Z całego Sejmu:

Członkowie: Abrahamowicz Edward, właściciel dóbr.
Hr. Gołuchowski Adam, właściciel dóbr.
Gorayski August, właściciel dóbr.
Dr. Loewenstein Natan, adwokat.
Kraiński Władysław, Prezes Towarzystwa kredytowego
ziemskiego.
Męciński Józef, właściciel dóbr.
Zastępcy: Dr. Czaykowski Władysław, adwokat w Przemyślu.
Dydyński Maryan, właściciel dóbr.
Dr. Lewicki Konstanty, adwokat we Lwowie.
Rayski Albin, właściciel dóbr.
Sękowski Stefan, właściciel dóbr.
Torosiewicz Mikołaj, właściciel dóbr.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.**

We Lwowie dnia 6. lutego 1898.

Marszałek krajowy:

S. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Tadeusz Romanowicz w. r.

Członek Wydziału krajowego.